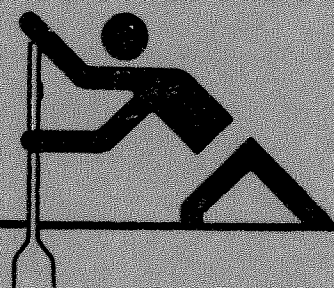

kanosejladsen på Gudenåen 1980

VEJLE AMTSKommune

FORVALTNINGEN FOR TEKNIK OG MILJØ - februar 1981

Kortmaterialet er reproduceret til tjenestebrug ved Vejle amtskommune
som særtryk med Geodætisk Instituts tilladelse (A400/76)

R A P P O R T

vedrørende

kanosejladsen på Gudenåen i sæson 1980

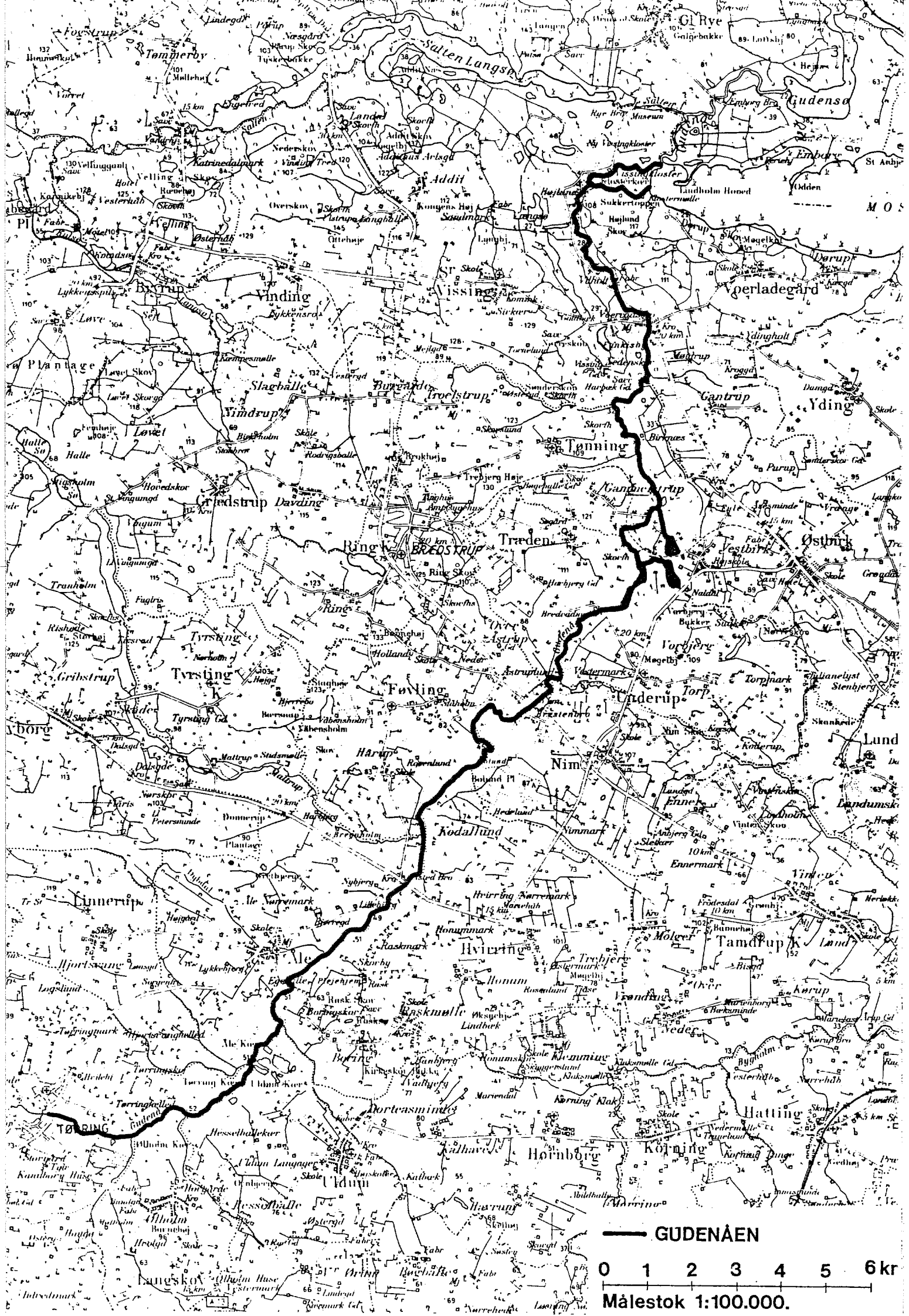
VEJLE AMTSKOMMUNE
Forvaltningen for teknik og miljø
Vejle, februar 1981

INDHOLDSFORTEGNELSE

	side
1. INDLEDNING	4
2. GENERELLE BEMÆRKNINGER TIL FORLØBET AF SÆSONEN 1980	5
3. UNDERSØGELSER I 1980 SOM FØLGE AF AMTSRÅDETS BESLUTNING	7
3.1 Undersøgelse af sejladsmønster m.v.	7
3.2 Interview af sejlende	9
3.3 Undersøgelse af fiskebestand	10
3.4 Undersøgelse af plantevækst i åen	12
3.5 Undersøgelse af fuglelivet i Vestbirksøerne	13
3.6 Undersøgelse af brinkerosion m.v.	14
4. SAMMENFATNING OM SÆSONEN 1980	15

BILAG:

Nr. 1	Undersøgelse af sejladsmønster på Gudenåen	18
Nr. 2	Interview af sejlende	31
Nr. 3	Undersøgelse af fiskebestand	40
Nr. 4	Undersøgelse af plantevækst i åen	45
Nr. 5	Undersøgelse af fuglelivet ved Vestbirksøerne	53
Nr. 6	Indkomne bemærkninger til de i 1979 gennemførte undersøgelser	58

1. Indledning

Amtsrådet besluttede i begyndelsen af 1979 at lade forholdene omkring kanosejladsen på Gudenåen fra Tørring til Mossø nærmere undersøge med henblik på eventuel begrænsning af sejladsen i henhold til naturfredningslovens §60a. Baggrunden var de foregående års mange modstridende tilkendegivelser fra lystfiskere, lodsejere, naturorganisationer, kanoudlejere m.fl. om sejladsens skadevirkninger på naturmiljøet og dets rekreative anvendelse.

En række indledende undersøgelser blev gennemført sommeren 1979, gengivet i rapport dateret januar 1980, hvortil henvises, også når det gælder en bredere formulering af den planlægningsmæssige baggrund. Undersøgelserne er videreført i 1980 og foreligger med nærværende rapport med visse sammenligninger til foregående sæson m.v.

2. Generelle bemærkninger til forløbet af sæsonen 1980

Rapporten: "Kanosejladsen på Gudenåen 1979", af januar 1980, blev udsendt til de berørte kommuner, amtskommuner, lodsejere og interesseorganisationer m.fl. og drøftedes med repræsentanter for Århus amtskommunes tekniske forvaltning og fredningsstyrelsen på møde den 10. april 1980. Fra fredningsstyrelsens side blev det tilkendegivet, at en fortsat afklaring af de omhandlede forhold har landsdækkende interesse.

Der er kun indkommet 2 skriftlige indlæg om rapporten. Det drejer sig om skrivelse af 17. december 1980 fra Gudenåsamslutningen og skrivelse af 6. januar 1981 fra skoleinspektør H. E. Stilling. De repræsenterer imidlertid karakteristiske standpunkter og gengives derfor i bilag 6, side 58.

Ligesom i 1979 lod amtsrådet i 1980 opstille toiletskurvogne ved Åle og Åstedbro, men undlod fornyet opstilling ved Bredvad Mølle (forsøg på opstilling ved Voervadsbro mislykkedes).

Forholdene på camping- og teltpladserne langs åen har reelt været uforandrede i forhold til 1979, med undtagelse af teltpladsen ved Vilholt, som først i 1980 blev taget i brug i fuldt omfang i henhold til miljøministeriets tilladelse af 26. februar 1980.

Amtskommunen erhvervede i slutningen af 1980 teltpladsen ved Åle, men der regnes ikke foreløbig med ændret benyttelse af arealet.

Den tidligere tilladte campingplads ved Voervadsbro er stadig ikke relevant.

Under arbejdet med at belyse kanosejladsens indflydelse på åens naturtilstand er spørgsmålet om vandløbsvedligeholdelsens rolle i denne sammenhæng blevet aktualiseret.

Viborg, Århus og Vejle amtskommuner har, som led i den tidligere forureningsundersøgelse, Gudenåsystemet, 1973-75, besluttet, at det i regulativerne fastsatte vedligeholdelsesarbejde skal udføres, således at de økologiske forhold sikres bedst muligt, og at de eksisterende regulativer om fornødent skal søges ændret, således at de i videst muligt omfang tager hensyn til såvel landbrugets afvandingsinteresse, som til bevarelse af et alsidigt dyre- og planteliv.

Arbejdet med disse regulativproblemer vil blive søgt fremskyndet og bragt i harmoni med en eventuel fredningsperiode mod sejlads, som omtalt under 4.

Som led i bestræbelserne mod en mere miljøvenlig vandløbsvedligeholdelse har amtsrådet i 1980 søgt fredningsnævnet for Vejle amts nordlige fredningskreds om tilladelse til etablering af beplantning langs vandløbskanten på strækningen Hammer Mølle til Mattrup Å. Herved kan opnås en beskygning af vandløbet, som forventes at nedsætte grødevæksten. Samtidig stabiliseres åens brinker, og behovet for mekanisk oprensning og grødeskæring nedsættes.

I den foreløbige recipientkvalitetsplan, der er udarbejdet i 1975, er Gudenåens hovedløb kun målsat som gyde- og opvækstområde for laksefisk på strækningen fra tilløbet fra Hustrup Bæk (ca. 1500 m nedstrøms Hammer Mølle) og til Gudenåens udspring. Recipientkvalitetsplanen er under revision, og i forbindelse hermed vil en lokalisering af gydeområder i hovedløbet, som omtalt under 3.3, blive indarbejdet.

3. Undersøgelser i 1980 som følge af amtsrådets beslutning

3.1 Undersøgelse af sejladsmønster m.v.

I lighed med sæsonen 1979 er der i 1980 foretaget en registrering af sejladsen på Gudenåen, men på en noget anden måde. Det forekom ønskeligt at udvide tælleperioden. På grundlag af erfaringerne fra den forudgående sæson har man skønnet at opnå tilstrækkelig sikkerhed med hensyn til antallene med en enkelt tællestation ved Højlund suppleret med rapportering fra kanoudlejerne.

Ud over omfanget af sejladsmængden på de forskellige strækninger af åen har kanoudlejernes indberetninger med tilstrækkelig nøjagtighed kunnet belyse sejladsmængden i de uger, hvor der ikke blev foretaget registreringer ved Højlund.

Registreringerne blev udført hveranden uge i perioden 22. april til 29. september 1980, mod sidste år fra 1. juli til 18. august 1979.

Der er anvendt samme skemaformulering som i 1979, og det indhentede materiale har således kunnet give oplysninger om antallet af fartøjer, dagrytme, ugerytme, gruppering af fartøjer, påsejlingsfrekvens på henholdsvis bund og brink, fartøjstyper og -ejerforhold.

Hovedresultatet af undersøgelsen er følgende:

Antallet af fartøjer på Gudenåen i højsæsonen 1980, dvs. skoleferien, svarede ca. til antallet i 1979, og var således lavt i forhold til de ganske vist noget usikre angivelser fra forrige år.

Derimod kunne tallene fra slutningen af august og begyndelsen af september 1980 tyde på en mærkbar øget interesse uden for den egentlige ferietid.

Sammen med tallene fra forsommeren kan det formentlig udlægges derhen, at kanoture på Gudenåen i lejrskolesammenhæng er i tiltagende. Selv i yderpunkterne af registreringsperioden finder der nogen sejlads sted, men antallet af fartøjer er lille.

Hovedparten af sejladsen udgik fra Tørring, men periodisk udgik op mod en trediedel fra steder nord for Tørring, hvoraf Bredstenbro tegnede sig for den væsentligste andel.

Påsejlingsfrekvensen var meget lav i 1980 i forhold til 1979, hvilket formentligt hænger sammen med Gudenåens usædvanlig store vandføring i 1980. Når vandstanden faldt lidt som følge af ret få dages opholdsvejr, steg påsejlingsfrekvensen.

I sæsonen 1980 var gennemsnitlig 96% af fartøjerne kanoer. Af disse var 87% udlejede, hvilket meget godt svarer til tallene fra 1979.

Vejrforholdene blev registreret ved tællestationen, og det samlede indtryk af sæsonen er en tør og solrig periode indtil ca. 10. juni, efterfulgt af en meget regnfuld periode, der med kun få, kortvarige opholdsperioder har varet perioden ud.

Støjende adfærd m.v. er noteret på knap 10 procent af skemaerne, men med en variationsbredde på 0-19 procent og særlig høje angivelser for for- og eftersæsonen. I forhold til 1979 er der tale om en vis stigning.

En sammenligning med forrige sæsons sejlads-mængde viser næsten sammenfald og stadig et meget lavere niveau, end friluftsrådets materiale udviste for den forudgående periode, men der har jo også igen været tale om en for kanofarten mindre velegnet vejrsituation.

Nærmere om undersøgelsen fremgår af bilag 1.

3.2 Interview af sejlende

Interviewundersøgelsen er baseret på spørgeskemaer, som de sejlende har udfyldt. Skemaerne er af kanoudlejerne udsendt kontinuerligt gennem hele sæsonen sammen med kontrakterne til de kanofarende. Endvidere har skemaerne kunnet fremskaffes fra en udleveringskasse ved Klostermølle, hvor der også var anbragt en afleveringskasse.

På grund af den ret lave besvarelsesprocent i 1980 (ca. 16% mod 60% i 1979) har enkelte grupper af sejlende (f.eks. en lejrskole eller lignende) kunnet påvirke talmaterialet relativt meget, således at det næppe kan betragtes som helt repræsentativt.

I lighed med 1979 viser undersøgelsen, at langt størstedelen af de sejlende starter i Tørring (78% = 4.718 fartøjer), medens det næststørste afgangssted, Bredstenbro, kun tegner sig for 13% (783 fartøjer).

Langt de fleste overnatninger sker på etablerede telt/campingpladser. En sammenligning med tallene fra 1979 synes at vise en øget benyttelse af disse. Navnlig i området omkring Voervadsbro kan der spores en markant nedgang i antallet af private overnatninger, hvilket med rimelighed kan tilskrives, at der i 1980 er etableret yderligere en teltslagningsplads i dette område.

De sejlende har givet udtryk for en lang række ønsker til forbedring af turen, men hovedparten af disse har forbindelse til planlægning og forbedring af faciliteter, såsom flere og bedre overnatningsfaciliteter, flere rasteplasser, toiletter langs ruten, bålsteder ved overnatningsstederne, affaldsstativer, bedre tørremuligheder m.v., forbedring af overbæringsstederne ved Vestbirk, Vilholt og Klostermølle, mere grødeskæring og uddybning af åen.

Besvarelserne synes at vise, at det primære formål med turen i langt de fleste tilfælde er motiveret i naturoplevelsen og samværet med de øvrige deltagere, hvorimod den sportslige præstation oftest er af sekundær betydning. Kun i 1% af besvarelserne angives, at der er for mange kanoer på åen. Både undersøgelserne i 1979 og 1980 synes at vise, at et ugetal på 500 kanoafgange ikke er så stort, at de sejlende føler sig generet af hinanden.

Nærmere om undersøgelsen fremgår af bilag 2.

3.3 Undersøgelse af fiskebestand

Undersøgelsen er iværksat for at tilvejebringe oplysninger om fiskebestandens tilstand i Gudenåsystemet, bl.a. for at kunne konstatere om der kan være tale om en sammenhæng mellem bestandens tilstand og kanosejladsen, men samtidig mere generelt at få et indtryk af bestandens størrelse.

Ved hjælp af elektrofiskeri er der i 1980 foretaget undersøgelse af fiskebestanden i Gudenåen på i alt 10 lokaliteter, som er undersøgt i alt 4 gange.

Ved undersøgelsen er der i alt fanget 825 fisk fordelt på arterne ørred, regnbueørred, stalling, gedde, skalle, aborre, elritse, ål, knude, brasen, trepigget hundestejle, bæklampret og nipigget hundestejle.

Der er konstateret forekomst af stallinger i Gudenåens hovedløb fra Hammer Mølle til Højlund samt i Matstrup Å.

Undersøgelsen har ikke vist væsentlige ændringer i vandløbsfiskenes forekomst i forhold til fiskeriundersøgelsen udført i forbindelse med Gudenåundersøgelsen 1973-75.

Fiskebestanden i Gudenåens hovedløb er ikke optimal, hvilket foruden kanosejladsen kan skyldes følgende forhold:

1. Flere vandløbsstrækninger, der er egnede som gydepladser og opvækstvand for ørred, er utilgængelige for opgangsfisk på grund af spærringer.
2. Der er på flere vandløbsstrækninger for få skjulemuligheder for fiskene.
3. Der er udarbejdet udsætningsplaner for ørred i 1970 og 1973, men de anbefalede udsætninger er så vidt vides kun udført i begrænset omfang.

Manglen på skjulemuligheder skyldes i første række den almindelige vandløbsvedligeholdelse ved grødeslåning, oprensning af bundmateriale i form af større sten m.v., men kanosejladsen bidrager hertil ved påsejlinger af åbrinker og vandløbsbund, samt slitage i øvrigt.

En direkte påvirkning af fiskebestanden som følge af den uro i vandløbet, sejladsen medfører, har ikke kunnet påvises, idet der ud fra undersøgelsen af lokaliteten nedstrøms Tørring ikke synes at være nogen sammenhæng mellem fiskebestandens størrelse og antallet af sejladser.

For ørredens vedkommende finder legen og gydningen sted i vintermånederne, medens den for stallingens vedkommende sker i marts-maj, og risikoen, for at sejladsen påvirker gydningen, må derfor vurderes at være ringe.

Derimod må risikoen for sejladsbetingede skader på gydebanks vurderes at være stor, idet påsejlinger af gydebanks i perioden april-maj må antages at medføre reduktion i antallet af stallingæg, som klækkes.

En nærmere lokalisering af gydebanks samt friholdelse af disse for sejlads vil kunne fjerne denne påvirkning. Endvidere vil udelukkelse af sejlads i forårsperioden kunne fjerne risikoen for skader på gydebanks. Der henvises til bilag 3, side 40.

3.4 Undersøgelse af plantevækst i åen

Formålet var at belyse kanosejladsens eventuelle indflydelse på plantevæksten i åløbet. Undersøgelsen blev gennemført ca. 1½ km nedstrøms Vilholt Mølle, hvor åen deler sig i to løb adskilt af en lille holm. Det ene af disse åløb blev afspærret tidligt på sæsonen, således at der nu var en besejlet og en ubesejlet gren af åen. Dækningsgraden af de enkelte arter, hvoraf vandranunkel var stærkt dominerende, blev målt i vandløbets profil den 17. april, 16. juni og 24. september. Endvidere blev skudlængden af vandranunkel målt den 24. september, ligesom artens blomstringsfrekvens blev undersøgt den 16. juni.

Af resultaterne fremgik det, at kanosejladsen influerer på vandløbsvegetationen ved at forårsage et relativt stort slid i det besejlede løbs midte. Dækningsgraden af vandranunkel var her væsentligt lavere end i de brednære zoner (25% den 17. april), og sliddet accelererede kraftigt sæsonen igennem, således at der er en forskel på 70% den 24. september.

Reduktionen i planternes dækningsgrad tilskrives kanosejladsen, da en tilsvarende reduktion ikke blev målt i det ubesejlede løb. Som sandsynlige følger af ændringerne i planternes dækningsgrad registreres ændringer med hensyn til blomstringsfrekvens og skudlængde.

Af andre ikke naturbetingede faktorer, som influerer væsentligt på vegetationen i Gudenåen, må især fremhæves vandløbsvedligeholdelsen - herunder grødeskæring og oprensning, som i henhold til vandløbsloven forestås af amtskommunen og udføres i overensstemmelse med de regulativmæssige bestemmelser for åen. Grødeskæring udføres overvejende maskinelt 1-2 gange pr. sommersæson. Oprensning udføres ligeledes maskinelt, hovedsageligt i vinterhalvåret efter behov. Der er næppe tvivl om, at den nuværende vandløbsvedligeholdelse har en langt større indflydelse på vandløbets vegetation end kanosejladsen. Der henvises til bilag 4, side 45.

3.5 Undersøgelse af fuglelivet i Vestbirk-søerne

Der blev foretaget fugleoptælling på strækningen Bredvad-Naldal-Vestbirk to dage i forårssæsonen 1980, den 2. maj og den 2. juni. Mellem de to tælledage faldt pinsen, hvor kanosejladsen var temmelig intensiv.

Resultaterne fra de to optællinger viste, at bestanden af vandfugle i Vestbirksøerne generelt ligger langt under, hvad man kunne forvente ved sammenligning med andre søer af lignende størrelse. Specielt lappedykkere viser antalsmæssigt en markant forskel ved en sådan sammenligning. Kanosejladsen menes at bære en væsentlig del af ansvaret for det forholdsvis lave antal fugle. I forbindelse med pinsetrafikken i 1980 konstateres en reduktion i antallet af observerede lappedykkere fra 6 par til 4 enlige fugle. Også andre fuglearter forsvandt fra søerne i denne periode. Mindre sky fugle som knopsvane synes derimod mindre tilbøjelige til at vige pladsen, men ødelagte reder vidnede om vanskeligheder, også for denne art.

For vandfuglenes vedkommende må uro og forstyrrelser, navnlig i yngletiden, anses for en af de væsentligste trusler mod bestanden i søområdet. Naturbetingelserne, herunder fødemulighederne, er så gode i området, at disse næppe kan tænkes at medføre nogen øjeblikkelig begrænsning, heller ikke arbejde, der udføres i forbindelse med den almindelige vandløbsvedligeholdelse, anses for væsentligt begrænsende, da denne hovedsageligt foregår uden for ynglesæsonen og er af relativ kort varighed. Der henvises til bilag 5, side 53.

3.6 Undersøgelse af brinkerosion m.v.

Med en tidsramme på to år indledtes vinteren 1979/80 en undersøgelse af brinker og den hertil knyttede vegetation i Tørring-Uldum Kær. Undersøgelsen har til formål at beskrive og bedst muligt kvantificere eventuelle virkninger af kanosejladsen på vandløbets brinker. Som nævnt i flere af de foregående afsnit kan kanosejladsen som hovedregel ikke alene gøres ansvarlig for alle registrerede skader på dyre- og plantelivet. Andre faktorer spiller som oftest ind og i nogle tilfælde i en grad, der formodes at overstige sejladens indflydelse.

I nærværende undersøgelse er derfor yderligere to former for påvirkninger søgt inddraget, den naturlige erosion samt kreaturtramp. Undersøgelsen er praktisk tilrettelagt således, at de 3 påvirkningstyper holdes adskilt, hvorved eventuelle virkninger ligeledes kan adskilles og henføres direkte til skadevolderen.

Undersøgelsen udføres som led i et specialestudium ved Botanisk Institut, Århus Universitet, og omfatter bl.a. kortlægning af kano-påvirkede strækninger mellem Hesselbæk og Uldum Lilleå, opmåling af brinkerosion, registrering af vegetationsudvikling med hensyn til bl.a. livsformer, artssammensætning og evne til brinkstabilisering. Resultaterne af undersøgelserne forventes at foreligge i løbet af vinteren 1981/82.

4. Sammenfatning om sæsonen 1980

Kanosejladsen på Gudenåen fra Tørring til Mossø har i 1980 ligesom i 1979 haft et mindre omfang i højsæsonen, end det forventede, da amtsrådet i begyndelsen af 1979 traf beslutning om nærmere undersøgelse af forholdene.

Begge år blev højeste antal fartøjer pr. uge registreret til ca. 500 (en enkelt uge i 1979 dog ca. 600), hvilket, sammenholdt med at interesseorganisationer m.fl. i 1978 - ganske vist med mislykket resultat - forhandlede om en frivillig begrænsning af antallet til ca. 700 fartøjer pr. uge, ikke forekommer højt.

Paradoksalt nok synes undersøgelserne således 2 år i træk at være udført under vejrforhold, som formentlig må betegnes som utypiske. Begge somre var relativt kølige og i 1980 tillige meget regnfuld, hvilket antages at have begrænset sejladsen.

En afvigelse fra 1979 er dog tilsyneladende stigningen i sejladsens omfang i for- og eftersæsonen (lejrskoler), hvilket især, for så vidt angår forsæsonen, kan være betænkeligt.

De gennemførte undersøgelser vedrørende fiske- og fuglebestand m.v. tyder på, at sejlads i april-maj og begyndelsen af juni, ynglesæson for stalling og adskillige fuglearter, er uheldig, medens der ligesom i 1979 i øvrigt ikke er konstateret afgørende skader af naturmiljøet, bortset fra brinkslitage på de øverste strækninger, men den eventuelle skadelige virkning heraf er usikker.

Det må fremhæves, at de gennemførte undersøgelser vedrørende skadevirkningerne på naturmiljøet har haft karakter af stikprøver og derfor ikke må overfortolkes.

Et gennemgående problem er, at de vurderede forhold, f.eks. fuglebestande, er påvirket af mange variable faktorer, således at det kan være vanskeligt præcist at angive skadevirkningerne af et begrænset antal undersøgte faktorer.

Efter de hidtidige undersøgelser synes det nu at ligge klart, at egentlig bevisførelse vedrørende omfanget af kanosejladsens skadevirkning ville forudsætte omfattende totalundersøgelser, som næppe er realistisk gennemførlige ud fra ressourcemæssige betragtninger.

Hvis der skal udledes en tendens, må det være, at problemerne for faunaen er størst omkring forsåsonen. Et forbud mod sejlads allerede i forsåsonen 1981 er dog ikke gennemført, set ud fra administrative - proceduremæssige hensyn.

Situationen indbyder derfor nu til, som en prøveordning fra sæson 1982, at indføre en fredningsperiode med forbud mod sejlads på åen indtil omkring sommerferien. For at få et sammenligningsgrundlag er det tanken at gennemføre et undersøgelsesprogram i 1981 med øget vægt på problemerne netop i denne periode. Herved opnås en yderligere afklaring af, om et sådant forbud vil være rigtigt, og hvis dette bekræftes, er der tilvejebragt et forbedret referencegrundlag til brug for sammenlignende undersøgelser i 1982, hvor forbudet kan træde i kraft.

I øvrigt bør fortsatte undersøgelser tillige i højere grad end hidtil rettes mod problemerne omkring den øverste åstrækning Tørring-Åstedbro, hvor et totalforbud mod sejlads bør overvejes.

Administrativt vil et totalforbud være relativt let at kontrollere, i modsætning til regler om begrænsning i sejladsmængden som så mange gange tidligere har været på tale.

Et forbud mod sejlads i forsåsonen kan i princippet sammenlignes med gældende restriktioner fastsat i henhold til jagt- og ferskvandsfiskeriloven (fredningstider), hvor faunabeskyttelsen ofte især er koncentreret om yngleperioder, hvor skadevirkninger af ureguleret rekreativ aktivitet kan være uforholdsmæssig stor. (Se efterfølgende figur).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
GRÅAND ATLINGAND GRAGAS KNOPSVANE TOPPET LAPPEDYKKER LI. LAPPEDYKKER BLISHØNE ISFUGL GRØNSPÆTTE SIVSANGER											
ØRRED STALLING ØRRED											

Primære yngleperioder for et udsnit af relevante fugle- og fiskearter ved Gudenåen

Fugle: Æglægning og rugning. Efter Danmarks Dyreverden, Rosenkilde og Bagger, 1972

Fisk: Gyldning og klækning. Efter Europas Ferskvandsfisk, GAD 1967

Bilag 1.Undersøgelse af sejladsmønstret på GudenåenUndersøgelsens formål

Formålet med undersøgelsen er at få belyst eventuelle variationer i forbindelse med sejladsens omfang på Gudenåen samt at få konstateret omfanget af eventuelle særlig slidfremkaldende sejladsformer, herunder om der rent faktisk sker slitage på åens fysiske rammer. Endvidere tjener materialet som reference for de øvrige undersøgelser. For at få et mere fuldstændigt billede af sejladsmængden har udlejerne efter aftale indsendt indberetninger over antallet af afgang i hele sæsonen.

Metodebeskrivelse

Undersøgelsen blev gennemført ved en fast station lidt nord for Højlund på samme sted som station H i 1979. Der skete registrering hver anden uge i perioden 22. april til 29. september 1980 - ialt 12 registreringsuger.

I det følgende er registreringsugerne betegnet med løbenumre 1-12, jfr. nedenstående nøgle:

- 1: 22.-28. april
- 2: 6.-12. maj
- 3: 20.-26. maj
- 4: 3.- 6. juni
- 5: 17.-23. juni
- 6: 1.- 7. juli
- 7: 15.-21. juli
- 8: 29. juli - 4. august
- 9: 12.-18. august
- 10: 26. august - 1. september
- 11: 9.-15. september
- 12: 23.-29. september

Inden for den enkelte dag i ugen var stationerne bemanded i tidsrummet kl. 9.00 til kl. 19.00, i periode nr. 3, 5, 7 og 9 var den dog bemanded i tidsrummet fra 9.00 til 21.00.

Registreringen skete på basis af skema, (fig. 1), idet man herigennem fik et materiale, der umiddelbart kunne sammenstilles.

Kanoudlejernes indberetninger skete på basis af et skema, hvor afgangssteder blev sat i forhold til datoer i måneden. Da de fleste afgange har udgangspunkt i Tørring, og den gennemsnitlige opholdstid i Vejle amt er ca. 2 døgn, er tallene fra indberetningsskemaerne ved sammentællingen forskudt 2 dage, således at registreringen her begynder med søndag, mens de ved registreringsstationen begynder med tirsdag.

Rytmer

Fig. 2 viser en grafisk sammenstilling af sejladsmængden i registreringsugerne (1-12), hvoraf sæsonens svingninger fremgår. Fig. 3 viser sejladsmængde og variation på ugebasis.

Indberetningerne fra kanoudlejerne om afgange fra de forskellige udgangspunkter er vist i tabel 1.

For at få et billede af fordelingen af afgangene på ugens dage er der lavet en sammentælling i tabel 2, der viser fordelingen månedsvis udtrykt som gennemsnitlig mængde den pågældende ugedag.

Når man ser på den samlede sejladsmængde sæsonen igennem, tegner der sig et billede af tre hinanden overlappende fordelingskurver:

Forsæsonkurven, væsentligst baseret på lejrskoler, der kulminerer omkring 1.-2. uge af juni.

Højsæsonkurven, der væsentligst består af egentlige ferieture, og som kulminerer midt i juli.

Eftersæsonkurven, der ligeledes i høj grad er baseret på lejrskoler og har sin kulmination ved udgangen af august.

Skillelinien mellem de to sidste kurver er sløret af en meget kraftig overlapning mellem dem, hvilket er betinget af, at ferienespredningen navnlig slår igennem i august.

Helt uden for dette billede falder pinseugen, der er påvirket af forlænget weekend og en vis tradition for sejlture på Gudenåen i forbindelse med denne højtide. Trækker man den deciderede pinsesejlad fra, passer også denne uge ind i formentlige kurvebilleder.

Ved at sammenligne tallene i uge 6-9 med tallene fra Højlund i 1979 får man følgende procentiske afvigelser udtrykt på basis af 1979-tallene: +3,4%, -2,2%, +6,1%, +20,5%.

De tre første falder inden for acceptable afvigelser og antyder, at denne del af sæsonen, der er domineret af egentlig ferietrafik, minder fuldstændigt om hinanden de to år.

Derimod er øgningen fra 1979 til 1980 i uge 9 på godt 20% udtryk for, at denne del af sæsonen er inde i en udvikling med et stigende sejladsmængde som følge.

Hvorvidt en tilsvarende tendens er at finde i tallene i forsæsonen, der har nogenlunde samme forudsætning, lader sig ikke umiddelbart udlede af tallene, da der ikke er noget eksakt sammenligningsgrundlag. Udsagn fra lodsejere og udlejere synes dog at give basis for at antage, at dette er tilfældet.

Afrejsesteder

Med baggrund i kanoudlejernes indberetninger om afgang er der i tabel 1 opstillet en oversigt over fordeling af afgang fra de forskellige afrejsesteder i Vejle amt.

Indberetningerne vedrører 80-95% af samtlige fartøjer og giver således et meget pålideligt billede af afgangenes geografiske fordeling. Dog må det antages, at afrejsestederne fra Brestenbro til Mossø i visse perioder har en lidt større procentisk andel, end disse tal umiddelbart tilkendegiver, idet erfaringerne i 1979 viste en ret stor tilgang af private fartøjer, men da besvarelsesprocenten på spørgeskemaerne i 1980 i så henseende er utilstrækkeligt, er der ikke forsøgt korrigeret for denne faktor.

Dato:, 1979.

Station:

Observationstidspunkt, kl.

7-8	8-9	9-10	10-11	11-12	12-13	13-14	14-15	15-16	16-17	17-18	18-19

Antal fartøjer i sammenhæng:

Type fartøjer: kano, antal

kajak, antal

robåd, antal

tømmerflåde, antal

anden, antal

Hvis anden, beskriv typen:

.....

Fremdrift: roning ☐ drift ☐

Var der sammenbundne fartøjer ^{nej} ☐ ^{ja} ☐, antal

Udlejet fartøj ☐ reg. nr.

Ikke udlejet fartøj ☐ (uden reg. nr.)

Antal personer i fartøjerne: , , , ,

..... , , , , , , ,

Stødte fartøjer på grund ^{nej} ☐ ^{ja} ☐, i åbunden ☐, antal

i åbrinken ☐, antal

Evt. særlige bemærkninger:

.....

.....

.....

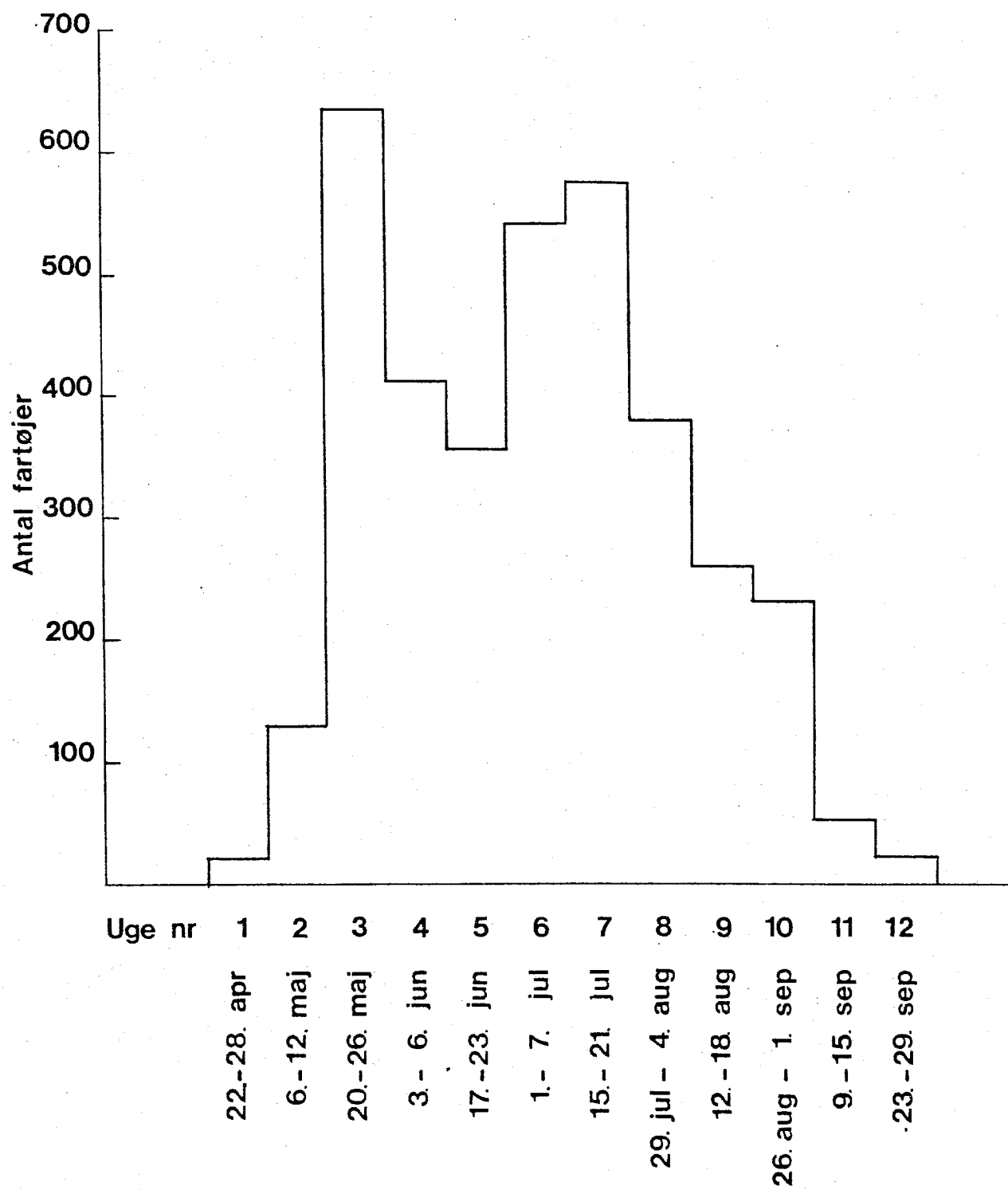
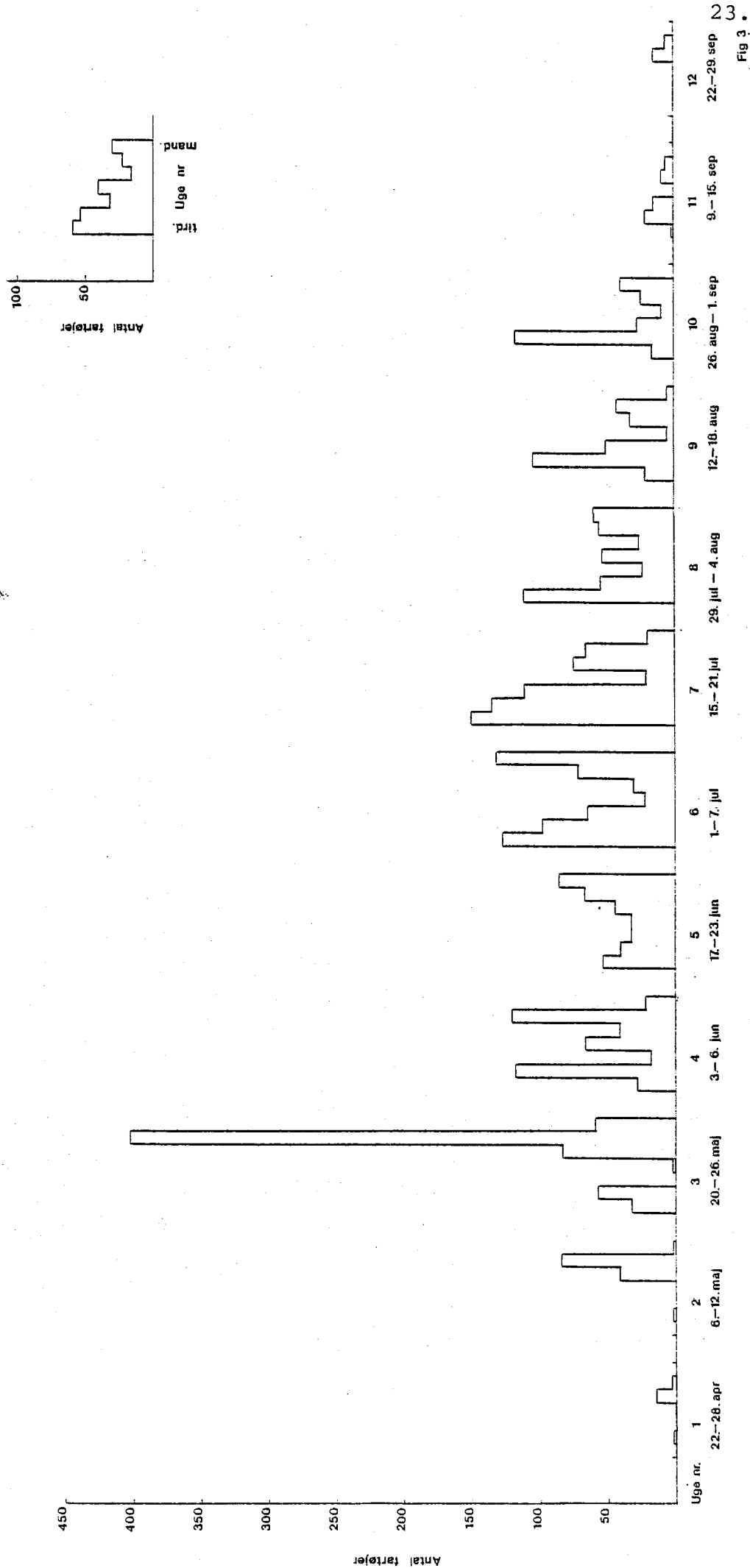

Fig 2

Tabel 1

Kanoudlejernes afgangsregistrering

Afgangssted/uge

	30.3	6.4	13.4	20.4	27.4	4.5	11.5	18.5	25.5	1.6	8.6	15.6	22.6	29.6	6.7	13.7	20.7	27.7	3.8	10.8	17.8	24.8	31.8	7.9	14.9	21.9	I alt	
	5.4	12.4	19.4	26.4	3.5	10.5	17.5	24.5	31.5	7.6	14.6	21.6	28.6	5.7	12.7	19.7	26.7	2.8	9.8	16.8	23.8	30.8	6.9	13.9	20.9	27.9		
Tærring	10					50	49	215	427	79	235	219	258	363	401	490	440	283	242	160	176	296	184	77	20	20	24	4718
Åle							41		20	23	36	15	1	3					3		19							161
Åstadsbro						4	17	1	25		21	4	3	10	7	4	3	6	9	13	17	9	4		13	5		175
Bredstenbro						55	20	57	70	31	87	76	32	39	27	44	33	14	33	27	22	13	42	36	11	14		783
Vesthirk						19	13	8		11	25	24	7		1	1		1										110
Voervadsbro						4			15	15	12	6	14	3		21	10	2		6		3				13		124
Bredvad mølle																				2								2
I alt	10	0	0	0	132	140	281	557	159	416	344	315	418	436	560	486	306	287	206	236	321	230	113	44	52	24	6073	

Tabel 2

Kanoudlejernes afgangsregistrering

Fordelt på ugedage

	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Antal far- tøjer i alt	Gennem- snit
Søndag			40	340	393	152	925	154
Mandag			143	571	467	422	1726	288
Tirsdag	29	34	131	212	107	76	589	98
Onsdag		88	84	69	30	16	287	48
Torsdag	10	153	150	97	14		424	71
Fredag		288	216	111	159		774	129
Lørdag		498	222	360	252	16	1348	225
I alt	39	1244	1714	1709	1136	231	6073	

Fartøjstyper

Der er registreret følgende fartøjstyper i sæsonen 1980: Kano, kajak, robåd, grødeskærer, gummibåd med motor, robåd med motor.

Den procentiske fordeling af de forskellige typer i de 12 registreringsuger samt en gennemsnitsværdi af det totale registrerede antal er vist i tabel 3.

Kanoen er absolut den dominerende fartøjstype. Med undtagelse af perioden før pinse udgør den 95% eller derover, hvorimod den i nævnte periode ligger på ca. 90%.

Procentandelen af kajakker er størst i yderpunkterne af sæsonen. Stigningen omkring midten af juli og august (uge 7-9), som ligeledes kunne observeres i 1979, er anderledes i 1980, hvor stigningen er svag og kulminerer allerede i uge 7, mens den i 1979 steg næsten jævnt fra 1 til 17% i samme periode.

Om man heraf kan udlede, at et mere eller mindre fast klientel af kajaksejlers gradvist har følt sig generet af en tiltagende kanomængde, eller at et bestemt klientel, eksempelvis udlændinge, i højere grad er udeblevet, kan ikke afgøres på det nu foreliggende grundlag.

På den anden side er det i 1979-rapporten påpeget, at et meget væsentligt antal af kajakkerne i den pågældende periode var af udenlandsk oprindelse.

Gruppen af øvrige fartøjer, se ovenstående, er meget begrænset i antal, og omfatter højst 1-2 stk. af hver type.

Fartøjernes ejerforhold

Der er ved registreringen skelnet mellem udlejede og "privat" ejede fartøjer. Fordelingen på de to kategorier fremgår af tabel 3.

De udlejede fartøjer består udelukkende af kanoer. Det ses af tabellen, at der i forbindelse med kulminationen af lejrskolesæsonerne er meget lave andele af "private" fartøjer. Der er en tendens til, at sæsonens yderpunkter har en højere andel af private.

Endelig er tendensen i højsæson i 1979 og 1980 nogenlunde ensartede med en svag stigning 2-3 uger efter kulminationen.

Slidfaktorer

I lighed med 1979 er antallet af påstødninger på henholdsvis brink og åbund inden for observationspostens synsfelt blevet registreret (tabel 3).

Med hensyn til de generelle forudsætninger samt beskrivelsen af stationen ved Højlund henvises til 1979-rapporten.

I 1980 er det af hensyn til tabelopsætningen valgt at udtrykke påsejlingsfrekvensen som antal påstødninger pr. hundrede fartøjer, i stedet for antal pr. fartøj.

Når man ser på påsejlingsfrekvensen sæsonen igennem, fremtræder det tydeligt, at der i uge 5-9 er en lavere værdi end i de øvrige perioder.

Det fremgår endvidere, at de lave værdier er særligt markerede ved påsejling af åbunden.

Når dette billede sammenholdes med situationen i 1979, ses det, at der i de to år er tale om diametralt modsatte udviklinger, idet værdimaksimum i 1979 stort set falder sammen med værdiminimum i 1980.

Det billede, der generelt tegner sig ved at sammenligne vandføringen med påstødningsfrekvensen, er, at stigende vandføring nedsætter frekvensen.

Såfremt stuvningen som følge af åens plantevækst er noget nær konstant, synes den kritiske vandføring at være ca. 2 kbm/sek. Under denne vandføring øges påsejling af bunden voldsomt.

Den faldende påstødning af brinken ved stigende vandføring hænger sammen med strækningens fysiske forudsætninger, idet der i indersiden af en skarp åslynge findes en pynt med en lille barre, der ved lille vandføring hyppigt påsejles.

Der er imidlertid også en sammenhæng mellem påstødningsfrekvensen og trafiktætheden, idet større grupper af kanoer ofte under manøvrer generer hinanden og derved øger frekvensen.

Tabel 3

Periode	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Gsn.
FARTØJSTYPER													
Kano	90	91	90	99	99	99	95	98	97	100	100	95	96
Kajak	10	9	10	1	1	1	5	2	3	<1		5	4
Robåd						<1							<1
Grødeskærer					1								<1
Gummibåd m. motor		1											<1
Robåd m. motor						<1							<1
EJERFORHOLD													
Private	24	12	15	8	6	13	17	20	11	2	13	19	13
Udlejede	76	88	85	92	94	87	83	80	89	98	87	81	87
PÅSEJLINGS-													
FREKVENS													
Påsejling af brink	19	29	62	33	14	14	8	24	26	24	29	119	27
Påsejling af bund	14	17	17	25	8	<1	1	4	1	4	8	57	9
I alt	33	46	79	58	22	14	9	28	27	28	37	176	36
BEMÆRKNINGER													
Støjende adfærd m.v.	-	16	16	16	13	6	3	1	5	12	4	19	9

I tabellen er de forskellige fartøjstyper, deres ejerforhold samt den registrerede påsejlingsfrekvens og eventuelle særlige bemærkninger sat i forhold til undersøgelsens enkeltperioder 1-12. I yderste højre kolonne er angivet et gennemsnit baseret på hele registreringsmaterialet. Angivelserne er i procent af det totale antal i perioden. Nøgle for periodenummerering findes i tekstens afsnit vedrørende metode.

Mest udtalt kunne fænomenet iagttages pinsesøndag, hvor 59 fartøjer var samlet inden for 2-300 meter å, og påstødningsfrekvensen lå på 2-300 - registranten kunne ikke nå at notere samtlige. Alene dette forklarer den høje frekvens i uge 3.

Dette forhold spiller givet tillige ind i den noget højere frekvens i brinkpåstødninger i lejrskolesæsonerne, hvor større grupper spiller en øget rolle.

Fig. 4 viser en grafisk sammenstilling af vandføringen målt ved Voervadsbro samt antal bundpåsejlinger pr. 100 fartøjer. Hvor antallet af fartøjer har været under 100 pr. uge, er dette vist ved en stiplet søjle.

Sammenfattende kan det siges, at vandstanden i åen er den alt dominerende faktor i forbindelse med påsejling af bunden, hvorimod kantomængde og mængde i grupperne i høj grad styrer påsejling af brinken.

"Særlige bemærkninger"

Under rubrikken "særlige bemærkninger" er der anført støjende adfærd (tabel 3), når de sejlene kunne høres længe før og efter, de var synlige, når der anvendtes transistorradioer m.v.

Der ses en relativ høj frekvens i forbindelse med lejrskoleaktivitet, men selv i denne sammenhæng var det dog begrænset til ret få grupper, der som helhed var støjende.

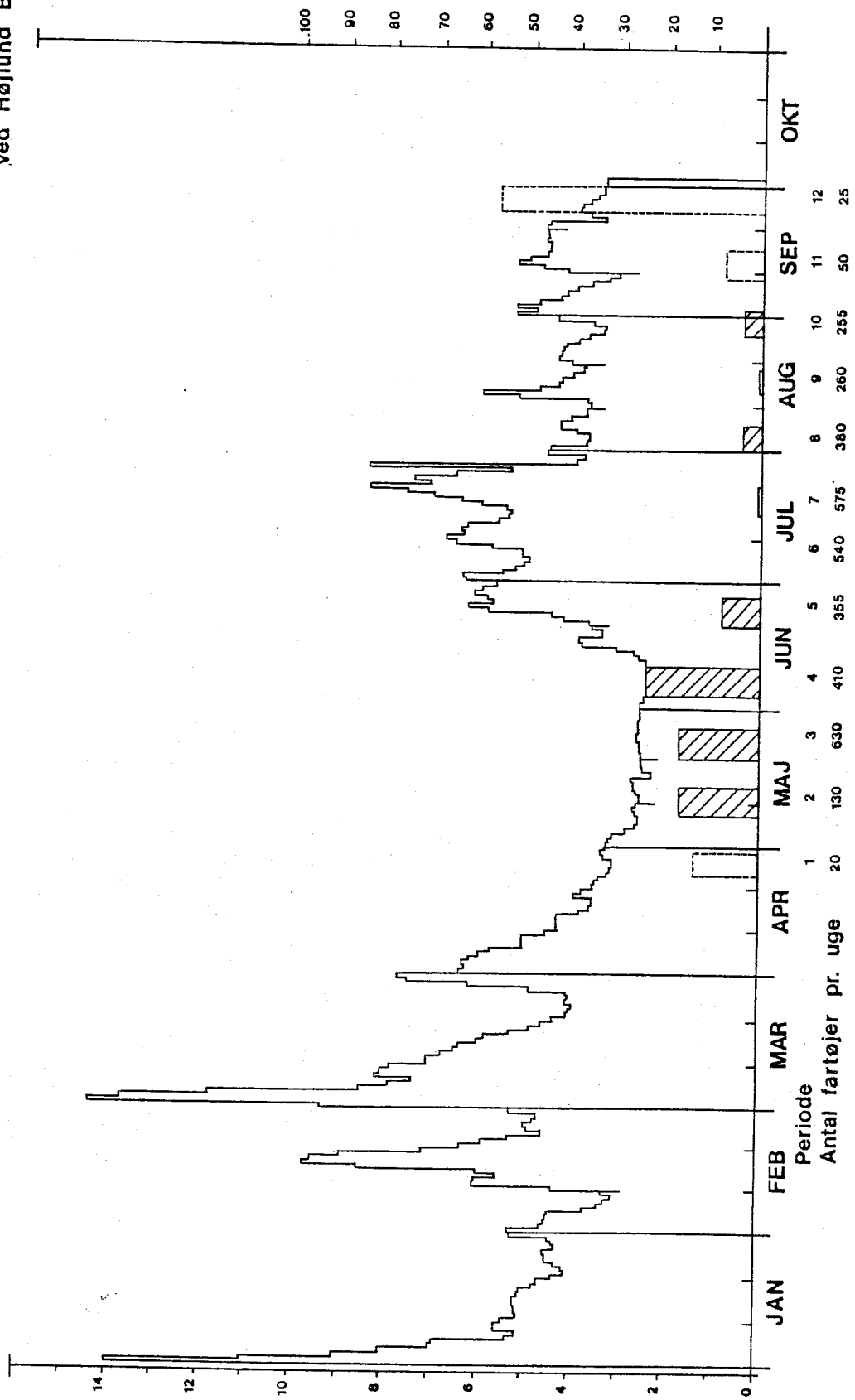
Frekvensen er imidlertid mærkbart forøget fra 1979 (ca. 1) til 1980 (4-5) i de perioder, hvor sammenligning er mulig.

Gruppering af fartøjer

I tabel 4 er grupperingen af fartøjer sammenstillet. I dette materiale fremstår de tidligere nævnte sæsonkurver tydeligt med en hovedvægt på små grupper i højsæsonen, som det var tilfældet i 1979, og med en større hyppighed af større grupper i for- og eftersæsonen. Periode 4 er dog atypisk i så henseende. Denne fordeling bekræfter endvidere det under slidfaktorer anførte, at der er sammenhæng mellem større grupper og påstødning med åbrinken.

Vandføring målt
i m³/sek. ved
Voervadsbro

Antal bundpåsejlinger
or. 100 fartøjer reg.
ved Højlund Bro.

Tabel 4

Grupperinger af fartøjer udtrykt som procent af samlet antal

Periode	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Gns.	
Antal i gruppe														
1980	1	24	7	5	36	10	28	25	32	19	7	6	10	20
	2	38	9	12	27	13	28	24	27	19	8	8	48	20
	3		9	10	12	14	16	20	14	15	14	17		14
	4		12	8	8	8	12	13	8	9	14		19	10
	5		27	7	6	4	4	2	3	6	6	38	24	6
	6		5	7	4	5	4	5	9	7	5	12		6
	7		5	3	2	8	3	2		5	3			3
	8	38	12	11	2	7	2	4	4		10			5
	9		7	4		5	2	2		3	12			3
	10			5		8	2		3		9	19		3
	>10		9	28	3	18	2	2		16	11			10
Antal i gruppe														
1979	1					38	36	34	29					
	2					25	24	28	15					
	3					2	18	16	10					
	4					9	11	9	9					
	5					5	2	3	7					
	>5					11	9	10	30					

Bilag 2.Interview af sejleneFormål

Undersøgelsens formål var at få oplysning om sejladsens fordelingsmønstre i relation til sejlads, således afgangssted, overnatningssteder, geografisk oprindelse m.v., samt hvorledes sejladsen opfattedes personligt af de deltagende.

Samtidig var der lejlighed til at foreslå forbedringer og ændringer af forholdene, såvel som at fremkomme med kritik af de eksisterende forhold.

Oplysningerne tillægges værdi som baggrundsmateriale for en mulig vejledning af sejladsen med hensyn til færdselsregler o.s.v., men giver herudover en generel baggrund for at beskrive karakteristika ved publikum.

Metode

Interviewene blev baseret på et spørgeskema (fig. 5), udfyldt af de sejlene. Spørgeskemaerne blev sendt ud sammen med udlejernes lejekontrakter og informationsmateriale, men var tillige tilgængelige ved opsamlingsstedet på Klostermølle.

Da antallet af besvarede tysksprogede skemaer var stærkt begrænset i 1979, anvendtes kun dansksprogede skemaer i 1980.

Opsamlingsstedet var ikke bemandet i 1980, og selve undersøgelsen foregik kontinuerligt igennem sæsonen.

Sæsonen er inddelt i halve måneder. April, september og oktober er dog på grund af et lille baggrundsmateriale refereret samlet.

Perioderne er nummereret som følger:

Periode	Antal skemaer i perioden
1. Hele april	0
2. 1.-15. maj	20
3. 16.-31. maj	137
4. 1.-15. juni	152
5. 16.-30. juni	151
6. 1.-15. juli	208
7. 16.-31. juli	130
8. 1.-15. august	75
9. 16.-31. august	81
10. Hele september	34
11. Hele oktober	6

For at denne undersøgelse kan gennemføres bedst muligt, til
alles tilfredshed, er det af stor betydning for undersøgelsen,
at dette spørgeskema (der bedes medbragt på turen) udfyldes så
præcist som muligt. Skemaet skal afleveres ved Klostermølle-
overbæringen.

Tak for bistanden.

Er fartøjet ejet ☐ lejet ☐ , hvis lejet bedes følgende rubrik
udfyldt, såfremt udlejeren ikke har gjort det:

Kano reg. nr.:
Afrejse dato:
Fra: Til:

Der bedes udfyldt et skema til hvert fartøj.

Udfyldes af
ejers

Antal personer i kanoen:

Sammen med andre kanoer nej ☐ ja ☐ ,
med i alt hvor mange deltagere ☐

	Person 1	Person 2	Person 3	Person 4
Alder.....				
Køn.....				
Nationalitet.....				
Bopæl (by).....				

Hvor er der overnattet (sted navn)	Teltslagningsplads / privat mark	
1.....		
2.....		
3.....		
4.....		
Kommende overnatningssteder: 1.....		
2.....		
3.....		

Var faciliteterne tilstrækkelige, Mangler:

	ja	nej	
1	☐	☐	
2	☐	☐	
3	☐	☐	
4	☐	☐	

Formålet med turen:

- 1 primært naturoplevelse ☐
- 2 primært samvær med øvrige deltagere ☐
- 3 primært sportspræstation ☐
- 4 kombination af 1, 2 og 3 ☐

Svarede turen til forventningerne ja ☐ nej ☐

Var der mangler ved forholdene:

For dårlige faciliteter:

For mange andre fartøjer:

Andet:

Bemærkninger i øvrigt:

Forslag til forbedring af turen:

NB! Skemaet skal medbringes og udfyldes på turen

Vejle amtskommune
forvaltningen for teknik og miljø
Damhaven 12
7100 Vejle

Overnatningssteder og antal etaper fra udgangspunkt til Klostermølle

Oplysningerne om de benyttede overnatningssteder er sammenstillet i tabel 5.

Ved en sammenligning med tallene fra 1979 ses en øget benyttelse af de egentlige camping- og teltslagingspladser.

I området omkring Voervadsbro kan der spores en markant nedgang i antallet af private overnatninger.

I øvrigt har tallene for benyttelse af de forskellige pladser samme spredning i den periode, hvor sammenligning mellem de to år er mulig.

Ser man på tallene inden for sæsonen 1980, ligger den samlede benyttelse af egentlige pladser på 90% og derover med undtagelse af yderpunkterne af sæsonen (periode 2 og 11) samt periode 4, der også i anden sammenhæng var lidt atypisk. Svingninger inden for anvendelsen af den enkelte plads kan på det nu foreliggende grundlag næppe give basis for fortolkninger og må snarere tilskrives tilfældigheder.

En oversigt over antallet af etaper, der er anvendt til sejladsen fra udgangspunktet til Klostermølle, er vist i tabel 6. Gennemgående tegner der sig inden for perioden et billede af en fordelingskurve med toppunkt ved 3 etaper, men kurven er gerne skæv med en større vægt på 1 og 2 etaper end 4 og 5.

I den egentlige højsæson er kurvebilledet dog nogenlunde symetrisk omkring 3 etaper. Kun i periode 2 og 11 er der væsentlige afvigelser fra ovennævnte billede, men dette har sammenhæng med, at perioderne har et stort antal afgange neden for Tørring, navnlig Bredstenbro.

Ved en sammenligning med forholdene i 1979 er det tydeligt, at situationen de to år minder om hinanden, og alt i alt bekræftes det, at den gennemsnitlige dagsrejse ligger på 15-20 kilometer.

En del af de øvrige forhold, der er nævnt i 1979-rapporten genspejles også i materialet fra 1980, men da der ikke er nye momenter i denne henseende, henvises til 1979-rapporten.

Overnatningsfaciliteter

I spørgeskemaet har man søgt oplysninger om de mere etablerede telt- og campingpladser langs Gudenåen fra Tørring til Mossø.

I tabel 7 er der lavet en opstilling over det indledende spørgsmål: "Var faciliteterne tilstrækkelige?"

Da en del skemaer er indsendt efter hjemkomsten, er der tillige indgået et mindre materiale vedrørende Gudenåmuseet.

De fleste mangler, der omtales i skemaerne, vedrører toilet-, vaske- og kogefaciliteterne på pladserne. Den megen nedbør i sæsonen 1980 har betinget, at en del pladser periodisk har stået mere eller mindre under vand (Tørring, Voervadsbro, Gudenåmuseet). Endelig er det i nogle tilfælde anført, at pladserne var overfyldte.

Det ses af tabellen, at jo mere veludstyrede pladserne er, des mindre utilfredshed kommer der tilkende.

Forslag til forbedring af turen

For at få et mere konkret indtryk af de "mangler" brugerne af Gudenåen oplever i forbindelse med sejladserne, er der i de anvendte spørgeskemaer en rubrik, der hedder, forslag til forbedring af turen.

Ca. en fjerdedel af skemaerne indeholdt forslag til forbedring af turen, set ud fra brugerens synspunkt. De følgende talangivelser er procenter i forhold til det samlede antal udfyldte spørgeskemaer.

En del af forslagene fokuserer på opholds- og overnatningsfaciliteterne, således: flere og bedre overnatningsfaciliteter (6%), flere rasteplasser (5%), toiletter langs ruten (4%), bålsteder ved overnatningssteder (1%), affaldsstativer (1%) og bedre tørremuligheder (1%).

En anden hovedgruppe af forslag omhandler overbæringsstederne ved Vestbirk (8%), Vilholt (4%) og Klostermølle (4%), hvor der ønskes bedre overbæringsmuligheder, idet de nuværende vanskeligt lader sig betjene af to mennesker.

Specielt nævnes det, at den stejle nedkørsel ved Vestbirk Kraftværk er fysisk krævende eller direkte farlig. Det foreslås i mange tilfælde, at de nuværende faciliteter med fordel kunne erstattes af et system med ruller.

Nogle finder den fysiske udformning af åen generende, således foreslår 1%, at der skal slås mere grøde, mens andre (1%) mener, at åen bør uddybes for at blive mere forbrugervenlig.

En del mener, at rutevejledningen er utilstrækkelig; 2% foreslår således en ruteafmærkning i Vestbirk søerne, mens andre (8%) mener, at der er behov for bedre skiltning af stednavne, landgangs- og overnatningsmuligheder m.v.

Herudover foreslås det, at selve baggrundsinformationen forbedres (6%), idet informationspjeccernes kort er uoverskuelige, og oplysningerne om seværdigheder m.v. forekommer mangelfuld.

3% mener, at sejladsen har et sådant omfang, at den bør reguleres (nedskæres), og nogle få (<1%) synes, at den daglige tidsramme og/eller sæsonen bør begrænses.

Endelig er der forslag (<1%) om at flytte udgangspunktet for sejladsen fra Tørring til Vestbirk, fordi de mener, at turen på denne strækning indholdsmæssigt ikke står mål med den forstyrrelse af naturen, den medfører.

Det fremgår af foranstående, at der er tale om en lang række ønsker, men at hovedparten har forbindelse til planlægning og indretning af faciliteterne i ordets bredeste betydning, dvs. lige fra informationsmateriale til telt-slagingspladser.

Formålet med turen

I spørgeskemaet har man ønsket oplysninger om det primære formål med turen. Der var opstillet følgende rubrikker til afkrydsning:

1. Primært naturoplevelse
2. Primært samvær med øvrige deltagere
3. Primært sportspræstation
4. Kombination af 1-3.

Oplysningerne er sammenstillet i tabel 8.

Det ses, at det primære formål med turen i langt de fleste tilfælde er motiveret i en naturoplevelse og samvær med de øvrige deltagere eventuelt en kombination heraf.

Den sportslige præstation er oftest sekundær.

Materialet udviser i øvrigt ingen sæsonsvingninger, der har sammenhæng med den forskellige sammensætning af brugerne, der er omtalt i bilag 1, ligesom de forekommende svingninger ikke ses at have sammenhæng med andre beskrevne faktorer.

I forbindelse med ovenstående er der endvidere spurgt, om der var for mange andre kanoer på åen. Resultatet er refereret i tabel 8.

Det ses, at der generelt er en overvægt af manglende besvarelser, hvilket antageligt i de fleste tilfælde er udtryk for, at de øvrige fartøjer på åen ikke er blevet opfattet som et påtrængende problem.

Højdepunkterne i ja-besvarelsen ligger i lejrskolesæsonerne, mens der er en mindre ja-besvarelse i den egentlige feriesæson.

Dette kan hænge sammen med, at trafikken i for- og eftersæsonen i højere grad afvikles i grupper, hvilket alt andet lige vil opfattes som en mere påtrængende påvirkning.

Herudover må erindres, at "støjende adfærd" i registreringen havde højdepunkter i de samme perioder.

Talmaterialet viser således en tendens til, at sejlads i grupper påvirker de sejlendes opfattelse af, at der er for mange kanoer på åen.

Der er endvidere en svagt markeret sammenhæng mellem ja-besvarelser og angivelse af naturoplevelse som primært formål med turen.

Alders- og kønsfordeling

Der er lavet en sammenstilling af skemaernes oplysninger om alder og køn i tabel 9.

Som det var tilfældet i 1979 er gennemsnitsalderen lav. Fordelingen på de enkelte aldersgrupper i 1980 har mange lighedspunkter med fordelingen i 1979, dog viger tendensen til øgning af gennemsnitsalderen i feriesæsonen i 1980 (periode 6-9) imellem periode 8 og 9, hvor den fortsatte i 1979.

Dette har sin årsagsammenhæng med den øgede lejrskolesejlad, jfr. bilag 1. Svingningerne i aldersgruppen 10-14 år afspejler i høj grad lejrskoleturene og bekræfter det tidligere refererede tredelte kurvebillede.

Afsluttende bemærkninger til interviewundersøgelsen

Selv med de begrænsninger, der selvfølgelig ligger i den betydeligt lavere besvarelsesprocent i 1980 (10-15%) og den tidsmæssige begrænsning, der ligger i 1979-tallene, kan det konstateres, at de to år, hvor undersøgelsen har stået på, i hovedsagen udviser fællestræk.

Tabel 5

Antal overnatninger i % (afrundet)

PERIODE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Gns.
TELT- OG CAMPINGPLADSER												
Åle	12	8	7	6	4	2	2	9	2			5
Åstedbro	8	14	10	6	13	9	21	13	2			11
Bredstenbro	8	19	21	27	25	32	15	25	42			24
Vestbirk	8	16	25	21	21	22	31	20				21
Voervadsbro	12	28	16	19	15	10	11	8	28	20		16
Vilholt	4	9	7	12	13	19	14	23	15			13
PRIVAT MARK												
Åle				1	<1	<1						<1
Åstedbro			3	1								<1
Kodallund	20		<1	2								1
Føvling					1	<1	1					<1
Bredstenbro	12	<1	<1	<1								<1
Bredvad mølle		1	4	1		1		1				1
Vestbirk			2	<1	1						80	1
Gammelstrup					1							<1
Birkenæs	4		<1									<1
Voervadsbro			1		<1	1						<1
Møldrup			1		1	<1	2	1				<1
Højlund	12		1	1	1					2		1
Klostermølle										4		<1
Ikke oplyst (privat)			3	4	3	3	4	4	1	5		3

Tabel 6

Antallet af etaper på sejladsen gennem Vejle amt.
Tallet er udtrykt som procent af antal fartøjer i perioden.

PERIODE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Gns.
Antal etaper												
1		19	4	3	3	2	4	5	2	6	17	4
2		43	36	32	26	31	24	28	10	25	83	28
3		38	57	50	51	38	45	55	72	66		50
4			3	15	19	25	27	11	15	3		17
5					1	3		1	1			1

Tabel 7

Ved de enkelte mere etablerede overnatningssteder
indeholdt spørgeskemaet spørgsmålet: "Var faciliteterne tilstrækkelige?"

Besvarelsen er opgjort i procent ja/nej og samlet
antal besvarelser.

Svar: ja nej antal besvarelser

Campingpladser
Teltslagningspladser

Tørring	51	49	174
Åle	65	35	89
Åstedbro	52	48	182
Bredstenbro	87	13	421
Vestbirk	84	16	342
Voervadsbro	38	62	258
Vilholt	54	46	221
Gudenåmuseet	47	53	73

Tabel 8

Spørgsmålene formål med turen og for megen trafik.
Tallene er procentiske angivelser i forhold til antallet af fartøjer i perioden.

Den procentiske overlappning i tabellens 1. afsnit udgøres af angivelse af formål 1 og 2 i kombination.

PERIODE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Gns.
FORMÅL MED TUREN												
1. Primært naturoplevelse		60	70	72	74	63	81	76	80	47	67	73
2. Primært samvær med andre		80	66	70	51	37	62	56	60	44		57
3. Primært sportspræstation			1	1	2		2	3	1			1
4. Kombination af 1-3		5	16	7	14	24	8	7	9	26	33	14
VAR DER FOR MANGE ANDRE FARTØJER?												
ja		10	23	18	16	12	4	8	25	6		14
nej		20	31	32	26	31	34	40	35	50	33	32
ikke besvaret		70	45	49	58	58	62	52	41	44	67	53

Tabel 9

Alders- og kønsfordeling. HUNKØN HANKØN
♀ ♂

Tallene er procentiske angivelser inden for den pågældende periode.

PERIODE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ALDER	KØN										
0-9	♂	2	2	3	3	5	4	2	1	2	
	♀		1	<1	3	3	4	2			
10-14	♂	8	19	22	15	6	10	7	20	18	
	♀	2	14	18	4	6	7	9	26	13	
15-19	♂	43	13	10	17	19	10	7	19	21	13
	♀	17	13	5	13	10	12	9	10	19	7
20-24	♂	9	7	7	9	12	8	13	4	7	27
	♀		4	8	10	7	8	13	3	8	
25-29	♂	6	9	6	5	8	11	11	5	3	13
	♀	4	6	3	4	4	6	7	2	2	7
30-34	♂	4	4	6	5	3	6	6	2	1	27
	♀	2	2	1	4	2	3	1	1	1	
35-39	♂	2	2	3	2	2	5	4	2		
	♀		1	<1	1	2	2		2		
40-44	♂	2	<1	3	3	2	1	3	1	2	
	♀			1	1	2	1	1		1	
45-49	♂		<1	3	2	3		1	1	1	
	♀		<1	1		<1		1	1		
50-54	♂		1	2		<1	<1	1			7
	♀						<1	1	1		
55-59	♂			<1				1			
	♀										
60-64	♂				<1						
	♀										
65-69	♂					<1					
	♀										
Total	♂	76	58	63	61	61	56	56	55	55	87
	♀	25	42	37	40	39	44	45	46	44	14

Bilag 3.

Undersøgelse af fiskebestand

Formål

Undersøgelsen er iværksat for at tilvejebringe oplysninger om fiskebestandens tilstand i Gudenåsystemet, bl.a. for at kunne konstatere om der kan være tale om en sammenhæng mellem bestandens tilstand og kanosejladsen, men samtidig mere generelt at få et indtryk af bestandens størrelse.

Sejladsbetingede skader

En tilbagegang i fiskebestanden som følge af sejladsen kan tænkes af følgende årsager:

1. Påsejling af åbrinken og slitage i øvrigt medfører en ensformiggørelse af vandløbet og dermed en forringelse af fiskenes skjulemuligheder.
2. Den uro i vandløbet, sejladsen bevirker, bortjager fiskene fra strækninger af vandløbet og medfører derved en reduktion af fiskebestandens mulige opholdsareal.
3. Sejladsen påvirker fiskenes leg og gydning således, at fiskebestandens produktivitet nedsættes. Eller sejladsen skader fiskenes gydebanks således, at en mindre del af æggene klækkes.

Gudenåundersøgelsen

I forbindelse med Gudenåundersøgelsen 1973-75 er der foretaget en undersøgelse af fiskebestanden. Af undersøgelsen fremgik bl.a., at ørred er den dominerende art i småvandløb, samt at Gudenåens hovedløb fra Tinnet til Mossø er karakteriseret som ørredvand med ikke optimal bestand.

Undersøgelsens udførelse

Ved hjælp af elektrofiskeri er der i 1980 foretaget undersøgelse af fiskebestanden i Gudenåen på i alt 10 lokaliteter, som vist på fig. 1, som er undersøgt i alt 4 gange.

For lokaliteterne i Gudenåens hovedløb nedstrøms Tørring kan undersøgelsen på grund af vandløbets størrelse kun give et indtryk af, hvilke arter der kan forekomme, idet det ikke er muligt at befiske disse strækninger kvantitativt ved hjælp af elektrofiskeri.

Resultater

Ved undersøgelsen er der i alt fanget 825 fisk fordelt på arterne ørred, regnbueørred, stalling, gedde, skalle, aborre, elritse, ål, knude, brasen, trepigget hundestejle, bæklampret og nipigget hundestejle.

Arternes fordeling efter antal er vist på fig. 3. Det fremgår heraf, at ørred er den dominerende art med næsten halvdelen af fangsten.

Der er konstateret forekomst af stallinger i Gudenåens hovedløb fra Hammer Mølle til Højlund samt i Matstrup Å.

For lokaliteten umiddelbart nedstrøms Tørring er fangsten ved hver befiskning sammenholdt med antallet af kanoer for den pågældende uge, som vist på nedenstående skema.

dato	antal fisk pr. 100 m ²	antal kanoer for ugen
24.3.	ingen fangst	0
19.5.	4	635
2.7.	2	541
11.9.	2	52

Lokaliteten er en vandløbsstrækning med få skjulemuligheder for fisk, idet strækningen har et kanalagtigt forløb uden udhængende åbrinker, større sten m.v., hvilket formentlig er hovedårsagen til den ringe fiskebestand.

Ved undersøgelsen af lokaliteten den 19.5. og 2.7. var der udlagt og fortøjet en række kanoer langs den ene vandløbsbred, og hovedparten af fangsten, ørreder fra 21 cm til 38 cm, befandt sig under kanoerne.

Der kan ikke på baggrund af undersøgelserne på lokaliteten konstateres nogen negativ effekt på fiskebestanden som direkte følge af sejladserne. Den ringe fiskebestand på lokaliteten skyldes for få skjulemuligheder.

Vurdering

Undersøgelsen har ikke vist væsentlige ændringer i vandløbsfiskenes forekomst i forhold til fiskeriundersøgelsen udført i forbindelse med Gudenåundersøgelsen 1973-75 (fig. 2).

Fiskebestanden i Gudenåens hovedløb er ikke optimal, hvilket foruden kanosejladsen kan skyldes følgende forhold:

1. Flere vandløbsstrækninger, der er egnede som gydepladser og opvækstvand for ørred, er utilgængelige for opgangsfisk på grund af spærringer.
2. Der er på flere vandløbsstrækninger for få skjulemuligheder for fiskene.
3. Der er udarbejdet udsætningsplaner for ørred i 1970 og 1973, men de anbefalede udsætninger er så vidt vides kun udført i begrænset omfang.

Manglen på skjulemuligheder skyldes i første række den almindelige vandløbsvedligeholdelse ved grødeslåning, oprensning af bundmateriale i form af større sten m.v., men kanosejladsen bidrager hertil ved påsejlinger af åbrinker og vandløbsbund, samt slitage i øvrigt.

En direkte påvirkning af fiskebestanden som følge af den uro i vandløbet, sejladsen medfører, har ikke kunnet påvises, idet der ud fra undersøgelsen af lokaliteten nedstrøms Tørring ikke synes at være nogen sammenhæng mellem fiskebestandens størrelse og antallet af sejladser.

Med hensyn til stallingens forekomst i Gudenåen er der ved undersøgelsen konstateret såvel yngel som større fisk, men bestandens størrelse har ikke kunnet opgøres, og det kan således ikke ud fra undersøgelsen afgøres, om der er sket en tilbagegang i stallingbestanden.

For ørredens vedkommende finder legen og gydningen sted i vintermånederne, medens den for stallingens vedkommende sker i marts-maj, og risikoen for at sejladsen påvirker gydningen, må derfor vurderes at være ringe.

Derimod må risikoen for sejladsbetingede skader på gydebanker vurderes at være stor, idet påsejlinger af gydebanker i perioden april-maj må antages at medføre reduktion i antallet af stallingæg, som klækkes.

En nærmere lokalisering af gydebankerne samt friholdelse af disse for sejlads vil kunne fjerne denne påvirkning. Endvidere vil udelukkelse af sejlads i forårsperioden kunne fjerne risikoen for skader.

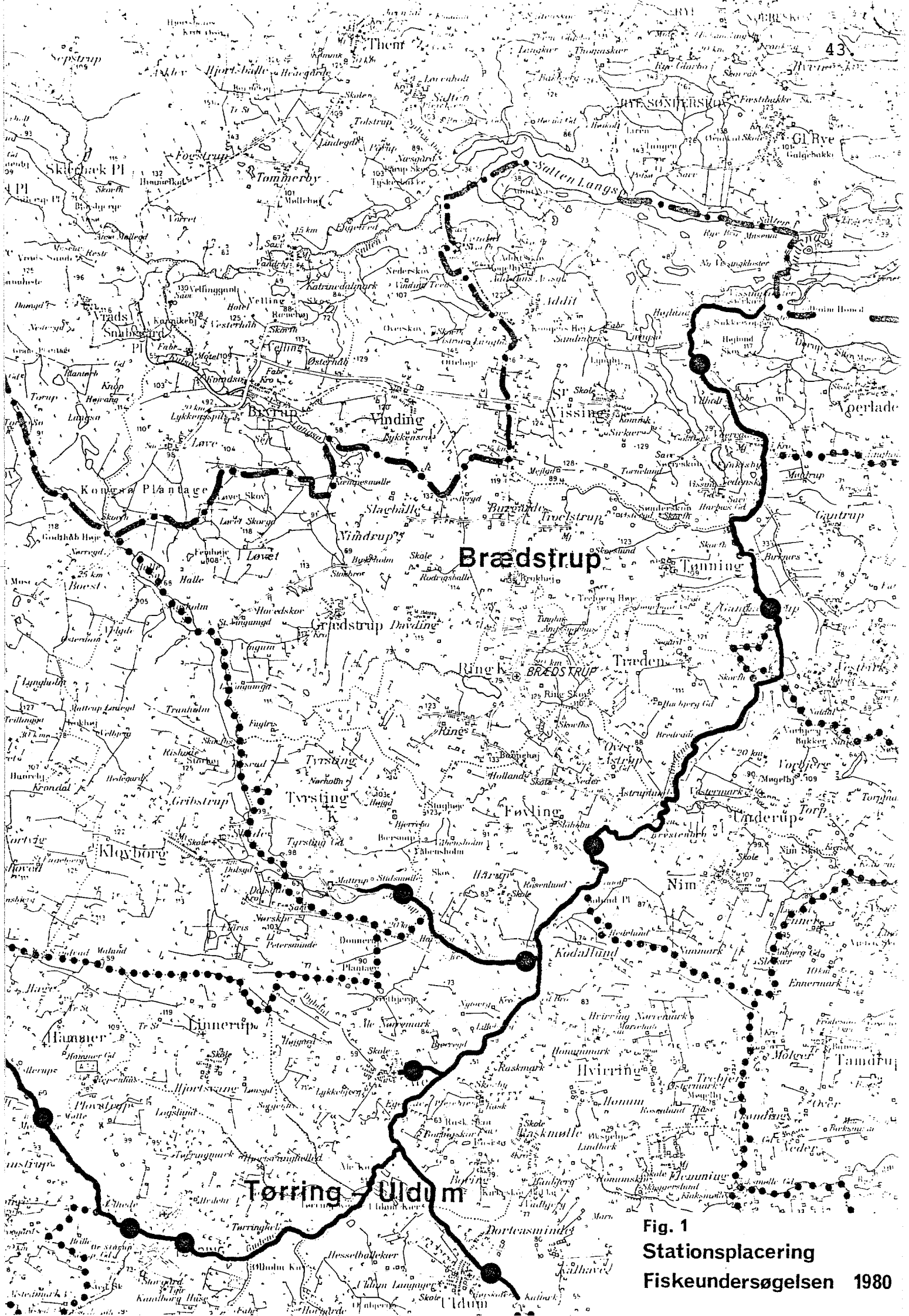

Fig. 1
Stationsplacering
Fiskeundersøgelsen 1980

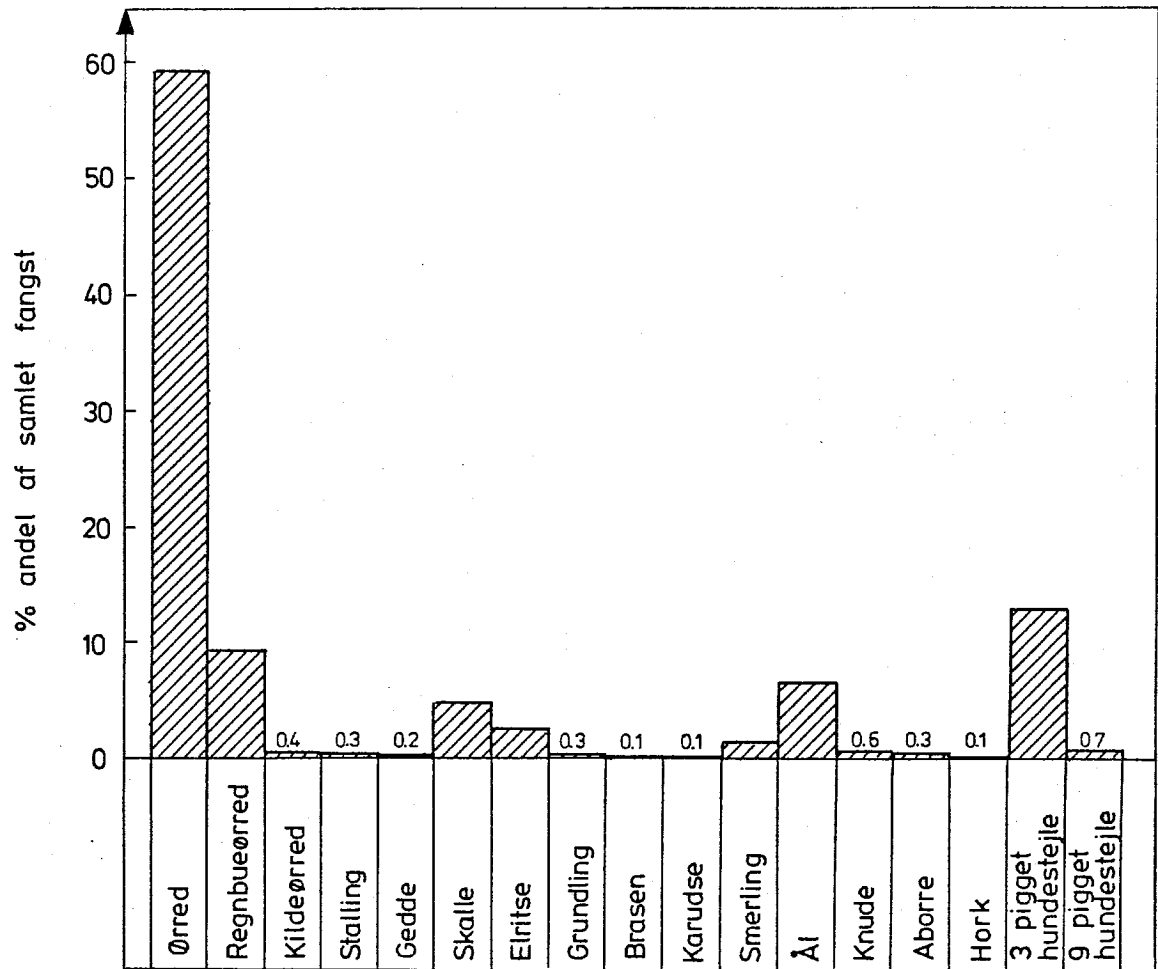

Fig. 2

Undersøgelse 1980

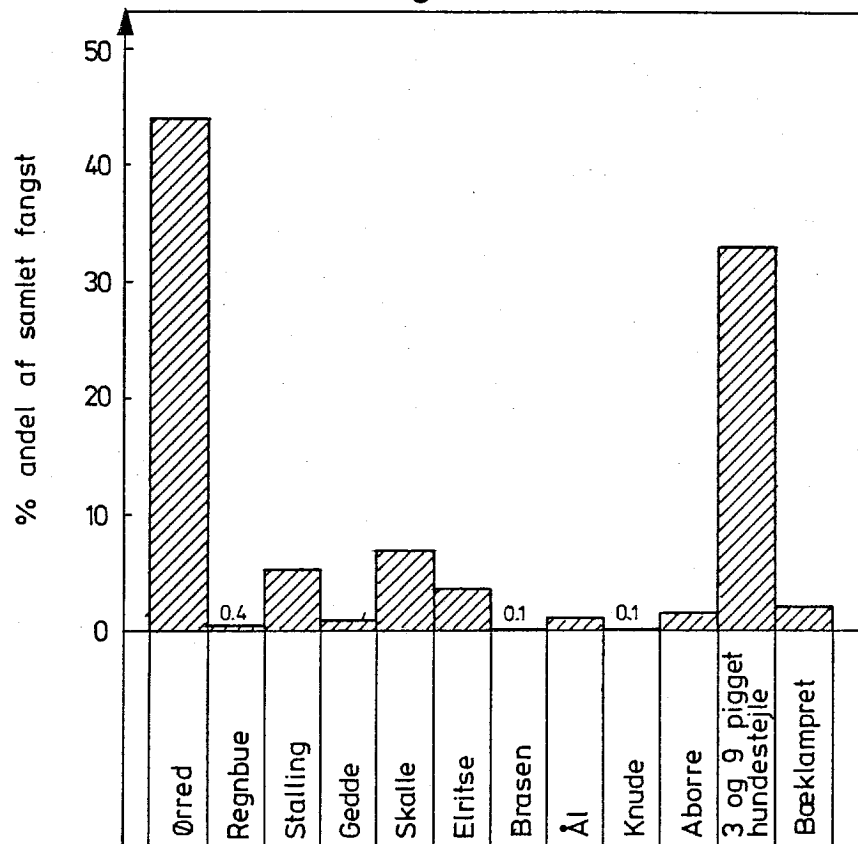

Fig. 3

Bilag 4.

Undersøgelse af plantevækst i åen

Indledning

Mens de mere detaljerede biologiske undersøgelser i 1979 kun i ringe grad vedrørte åens plantevækst skete der i 1980 en udvidelse på dette felt.

Formålet med herværende undersøgelse var at belyse, i hvor høj grad kanosejladsen har indflydelse på plantevæksten i selve åløbet, mens undersøgelsen omtalt i punkt 3.6 vedrørte plantevæksten på åens brinker.

Generelt om vandløbsvegetation

Fugtighedsforholdene er af stor betydning for plantevæksten. Det er derfor naturligt, at der udvikles særlige plantesamfund i vandløbene. Disse samfund kan være af meget forskellig karakter, bl.a. afhængig af vandets indhold af næringssalte, strømforholdene, vanddybden samt lysforholdene.

Vandplanter inddeles i tre grupper:

BUNDGRØDE, som består af mosser og alger, der vokser i et tæt tæppe på bunden af nogle vandløb.

RANKEGRØDE, der har bladene under vand, men hvis blomster når op til eller over vandfladen.

FLYDEBLADSPLANTER, hvis blade ikke er nedsunkede, men flyder på overfladen.

I Gudenåen ved Vilholt er rankegrøden mest dominerende, og den vigtigste art er vandranunkel (fig. 1). Rankegrødens planter er på flere måder ejendommelig. På grund af vandets opdrift har de ingen styrkevæv, skønt de kan være indtil 5 m lange; stænglerne er tynde og skøre. Rødderne er svage eller mangler helt, og bladene er tynde, ofte delt i trådformede flige, muligvis en tilpasning til at undgå sønderrivning af strømmen. Rankegrøden tjener som ernæring for en række dyr, bl.a. fisk, og spiller tillige en rolle som udklækningssted for fiskenes æg.

Fig. 1. Vandranunkel

Foruden de egentlige vandplanter findes langs vandløbenes bredder forskellige arter af sumpplanter, planter som både kan vokse i vand og på land.

På fig. 2 ses et eksempel på vand- og sumpplanternes forekomst i vandløbets profil.

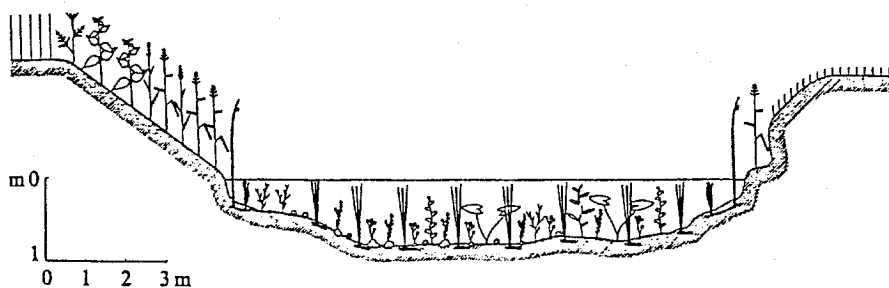

Fig. 2

Undersøgelsens udførelse

Undersøgelsen blev gennemført ved Vilholt, det samme forsøgsområde som blev anvendt til undersøgelse af faunadriften i 1979. Åen deler sig på dette sted i to løb, adskilt af en lille holm, hvilket giver mulighed for sammenlignende undersøgelser.

Forsøgsområdets indretning fremgår af fig. 3.

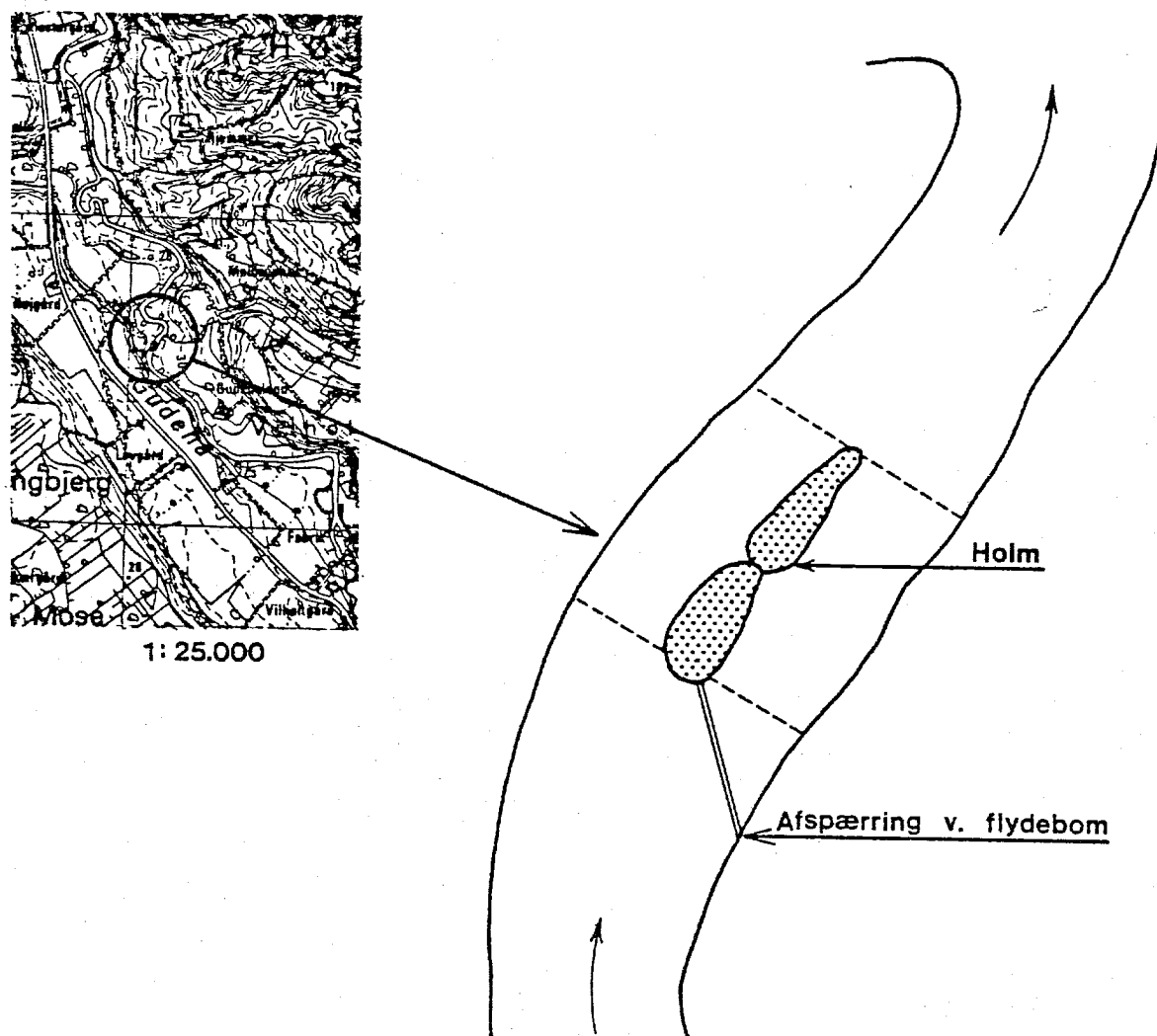

Fig. 3.

Det besejlede og ubesejlede løb er undersøgt sideløbende, med sammenligning for øje. Undersøgelsen er sæsonmæssigt fordelt på den 17. april, 16. juni og 24. september, og metoden fremgår af fig. 4.

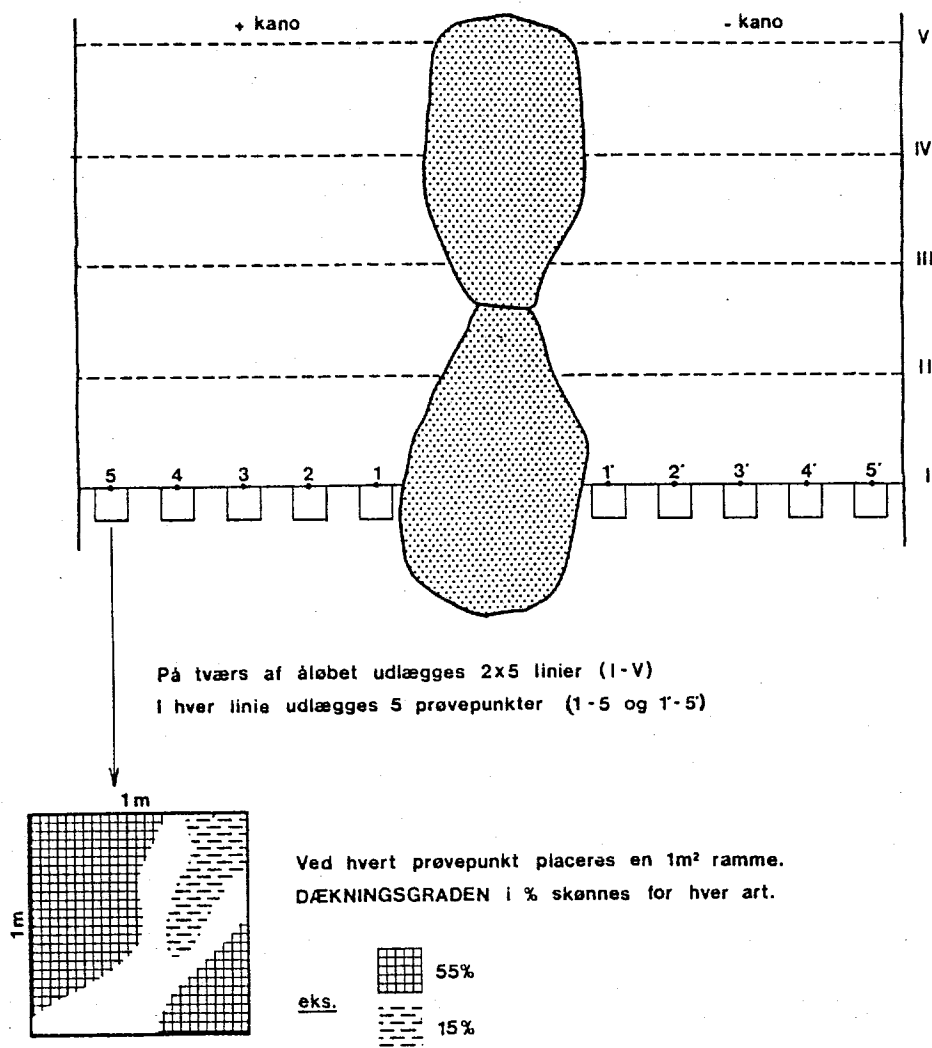

Fig. 4

Resultater

Dækningsgraden blev som nævnt i ovenstående afsnit målt for hver enkelt art. Da vandranunkel imidlertid spiller den helt dominerende rolle og endda er enerådig i prøvefelterne midt i åløbet, er denne arts dækningsgrad vist for sig i fig. 5, mens den samlede dækningsgrad af alle tilstedeværende arter fremgår af tabel 1. Øvrige arter var (rækkefølge efter hyppighed):

Høj sødgræs
 Kær star
 Lådden dueurt
 Skov kogleaks
 Vandmynte
 Manna sødgræs
 Rørgræs
 Stor nælde
 Vorterod
 Smalbladet mærke
 Kær forglemmigej
 Lav ranunkel
 Kruset skræppe
 Vandpest
 Vandstjerne.

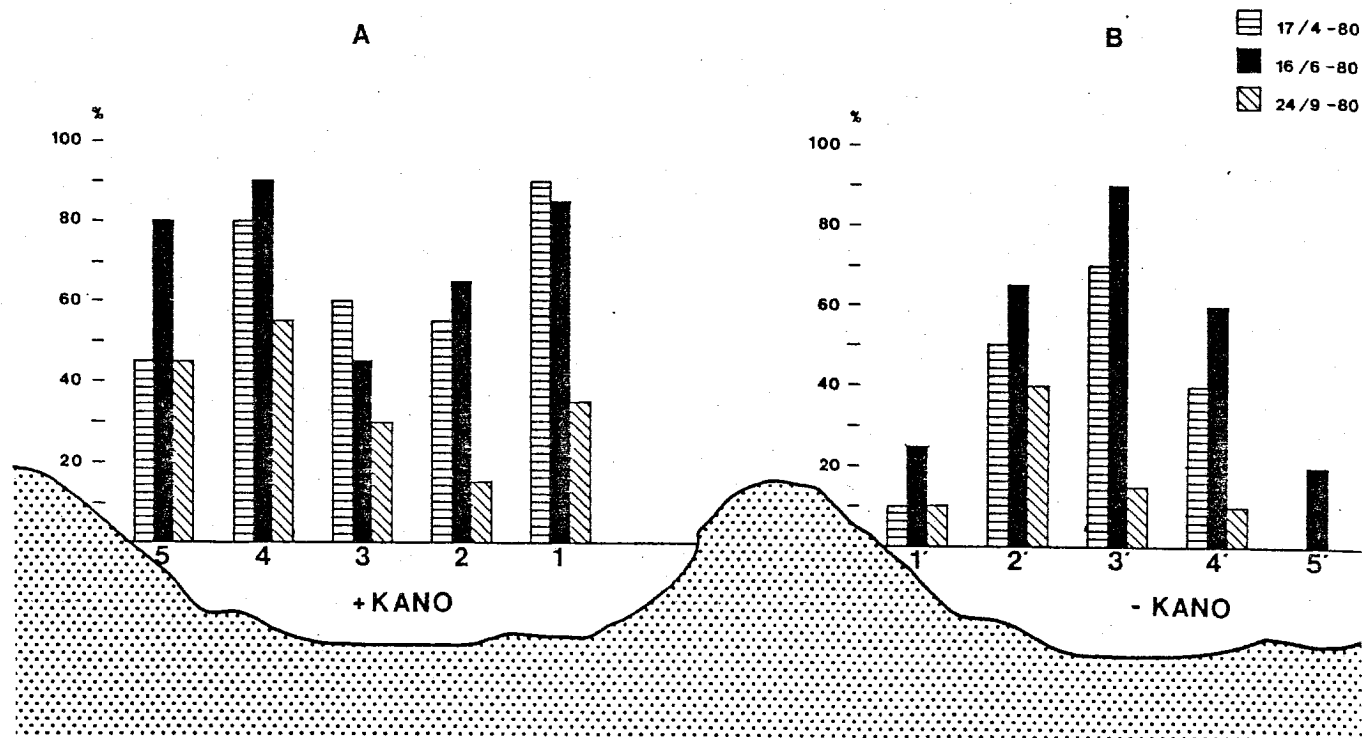

Fig. 5 Dækningsgrad (%) af vandranunkel i vandløbets profil.

Tabel 1

Samlet dækningsgrad af alle forekommende arter målt i % (Gennemsnit af 10 målinger).

* = kun vandranunkel i prøven.

NR.	BESEJLET			UBESEJLET		
	17.4.	16.6.	24.9.	17.4.	16.6.	24.9.
1	75	85	60	100	100	75
2	80*	90*	55*	50	65*	40*
3	40*	50*	30*	70*	90*	15*
4	55*	65*	15*	35*	60*	10*
5	90*	90*	35*	0	20*	0

Resultaterne viser for det besejlede såvel som det ubesejlede løb den forventelige årstidsvariation med hensyn til vandranunkels dækningsgrad:

Relativt lave værdier i forsommeren (april), klart maksimum midt på sommeren (juni) og stærkt afklingende i eftersommeren (september). Vandranunkel har flerårige jordstængler, der overvintrer i bunden, mens resten af planten oftest dør bort.

Efter fordelingen i det ubesejlede løb (fig. 5B) har vandranunkel på denne åstrækning sin maksimale udbredelse midt i åløbet, mens den er sparsom ind mod bredderne. I det besejlede løb følger fordelingen ikke dette mønster (fig. 5A), tværtimod ser man her de laveste værdier, netop hvor de var højst i det ubesejlede løb. Tendensen gentager sig ved alle tre måledage og fremgår ligeledes af tabel 1, for så vidt angår det samlede plantedække. Dog med en relativ stor dækningsgrad i felt 1, som skyldes sumpplanter.

En nærliggende forklaring på den registrerede nedgang i plantedækket i det besejlede løb må søges i kanosejladsen, idet de forbipasserende både givetvis forårsager et stort mekanisk slid på den skøre plantevækst og dermed giver anledning til dannelse af en "sejlrende".

Som nævnt afhænger plantevæksten bl.a. af dybdeforhold, strømforhold og lysforhold. Disse tre faktorer er ikke her undersøgt i detaljer, og det kan derfor ikke med sikkerhed udelukkes, at sådanne forhold tillige har spillet ind. Da det imidlertid ved udvælgelsen af prøvefelter blev tilstræbt at finde meget ensartede strækninger med hensyn til disse forhold, forekommer det ikke sandsynligt, at forklaringen skal søges her. At kanosejladsen er den væsentlige faktor støttes også af, at reduktionen i plantedækket midt i åløbet accelererer i løbet af sæsonen i takt med, at sejladsfrekvensen på åen øges.

For vandranunkels vedkommende ses dette ved, at der fra den fra den højeste målte værdi langs bredden til den lavest målte værdi i løbet er tale om et procentvis fald på 25 den 17. april, mens det den 16. juni er oppe på 50%, og den 24. september 70%. Med udgangspunkt i en forventelig stigning på ca. 40% mod midten af løbet svarende til stigningen i det ubesejlede løb bliver værdierne naturligvis endnu højere.

Andre undersøgelser

Dækningsgradsanalysen blev som nævnt gennemført ved tre måledage fordelt på sommersæsonen 1980. Herudover blev der foretaget mindre stikprøvebetonede undersøgelser af skudlængde og blomstringshyppighed.

1. Skudlængde

Skudlængden af vandranunkel blev fundet som et gennemsnit af 25 målinger den 24. september 1980.

I det besejlede løb er der ikke nogen påviselig forskel i skudlængden mellem de brednære prøvefelter (1,2 og 4,5) og den påviste "sejlrende" i åløbets midte (prøvefelt 3), jfr. fig. 4 over dækningsgrad. Den gennemsnitlige skudlængde ligger i alle tre zoner på 34 cm. I det ubesejlede løb derimod er der en tydelig forskel mellem den brednære zone og åløbets midte, idet den gennemsnitlige længde her ligger på henholdsvis 80 og 31 cm.

At de enkelte skud i det ubesejlede løb er væsentlig kortere midt i løbet end ud mod bredderne skal sandsynligvis ses i sammenhæng med dækningsgraderne, idet den tætte, dækkende vegetation midt i løbet vil bevirke en selvskygning af planterne, hvorved de enkelte planters vækstmuligheder forringes. I det besejlede løb kunne der ikke påvises en tilsvarende aftagen i skudlængden i åmidten, men her var plantevækstens dækningsgrad netop også væsentlig reduceret, hvorved selvskygning ikke kan forventes.

2. Blomstringshyppighed

Vandranunkel blomstrer overvejende i juni måned, og den 16. juni blev antallet af blomster pr. skud fundet som et gennemsnit af 25 optællinger i prøvefeltene 2 og 3 (+ kano) henholdsvis 2' og 3' (- kano).

Resultatet var følgende:

Nr.	+ kano	- kano	nr.
2	2,6	2,9	2'
3	2,3	1,5	3'

Ligesom for skudlængdernes vedkommende ses her en effekt af selvskygning i det ubesejlede løbs midte. Blomstringsfrekvensen er her reduceret med knap 50% i forhold til den brednære zone.

I det besejlede løb er der ikke nogen nævneværdig forskel mellem den brednære zone og åmidten, hvor "udtynding" har fundet sted på grund af kanosejlads.

Kanosejladsen har altså også her tilsyneladende en indirekte effekt på plantevæksten.

Bilag 5.Undersøgelse af fuglelivet ved Vestbirksøerne

Rapportør: Leo Bøjlesen, Vejle.

Indledning

Formålet med undersøgelsen var at beskrive forekomsten af vandfugle i Vestbirksøerne i ynglesæsonen, med henblik på en vurdering af kanosejladens eventuelle indflydelse herpå.

Udførelse

Optælling af vandfugle samt registrering af reder og unger blev foretaget ved en afpatruljering af området, omfattende strækningen Bredvad - Naldal - Vestbirk. Afpatruljeringsen fandt sted dels den 2. maj 1980, omkring kanosejladens sæsonstart, dels den 2. juni 1980, dvs. efter pinsesejladsen.

Resultater

2. MAJ 1980

Ved Bredvad Mølle følgende: 1 ødelagt knopsvanerede i selve opstemningen, yderligere 2 par, hvoraf den ene lå på rede, desuden 1 par blishøns og 2 gravænder.

Ved Dæmningen: 1 par blishøns og 1 par toppede lappedykkere, desuden 1 gråand (han).

Naldal Sø: Gråand 2 par samt 4 enlige hanner, hunnerne rugede sandsynligvis på land i nærheden af søen. Grågås 5 par, deraf 1 par med 7 gæslinger og 1 på rede, desuden 6 tilflyvende og 1 kortnæbbet gås. Blishøne 4 par, deraf 2 på rede. Toppet lappedykker 3 par, deraf 2 på rede. Grønbenet rørhøne 1 par, samt 2 gravænder.

Vestbirk Sø: Toppet lappedykker 2 par. Knopsvane 1 par ved rede.

2. JUNI 1980

Bredvad Mølle: Blishønsene og gravænderne er nu helt forsvundne. Til gengæld er der kommet en ny knopsvanerede, sandsynligvis den der ved første besøg fandtes ødelagt.

Ved Dæmningen: Intet tilbage.

Naldal Sø: Gråand 1 par. Grågås 1 par, nu med store gæslinger. Blishøne 1 par ved rede samt 1 par med 5 kyllinger. Toppet lappedykker 2 enlige i hver sin ende af søen. Gravand 4 stk., men ingen grønbenet rørhøne. Nyt i søen 2 par knopsvaner på rede.

Vestbirk Sø: Toppet lappedykker 2 stk., en i hver ende af søen og bestemt ingen yngel dette år. Knopsvane 7 enlige på søen, samt en fundet død.

Se endvidere fig. 1 og 2.

Sammenfatning og diskussion

Af ovennævnte observationer skal specielt fremhæves lappedykkere, der næsten var forsvundet fra området ved tællingen den 2. juni, men som i øvrigt også den 2. maj viste en væsentlig mindre bestand, end det kunne forventes for disse søer.

Vestbirksøerne består af i alt ca. 40 ha vand, og disse søer blev grundigt undersøgt i 1974 (Fuglelokaliteter i Vejle amt). På dette tidspunkt var der 8-10 par toppede lappedykkere og 2 par lille lappedykkere. I dag midt i ynglesæsonen har vi ingen sikre ynglepar. Der blev allerede i 1975 gjort opmærksom på kano-sejladsen og den i fremtiden intensive færdsel, denne ville medføre. Til sammenligning kan nævnes Kulsø-Nedersø, der med et vandareal på ca. 60 ha er hjemsted for en bestand på ca. 35 par toppede lappedykkere og 2 par lille lappedykker. Men selv små søer som Torup Sø på 18 ha og Væng Sø på 16 ha er yngleplads for 5-8 toppede lappedykkere.

Ud over den umiddelbare reaktion på kanosejladsen, som tællingerne den 2. maj og 2. juni 1980 har vist, antyder tidligere bestandsopgørelser og sammenligningen med andre søer, altså en langtidseffekt på forekomsten af lappedykkere.

Foreslåede forbedringer

Rapportøren foreslår til beskyttelse af fuglelivet følgende foranstaltninger i Vestbirk søerne:

1. Sejlads på Naldal Sø forhindres ved hjælp af afspærring.

2. Slusen i dæmning for Naldal Sø hæves, så der kan komme mere vand i det gamle åløb.
3. Etablering af delvis afspærringer i det brede åløb efter Bredvad Mølle til beskyttelse af småøer og holme.

- ☆ Grågås
- Knopsvane
- Blishøne
- △ Toppet lappedykker
- ▽ Gråand
- ▷ Grønbenet rørhøne
- ◁ Gravand
- Åbent symbol: enlig fugl
- Lukket symbol: par
- omkring symbol: rede af pågældende art
- ⊗ Ødelagt rede af pågældende art

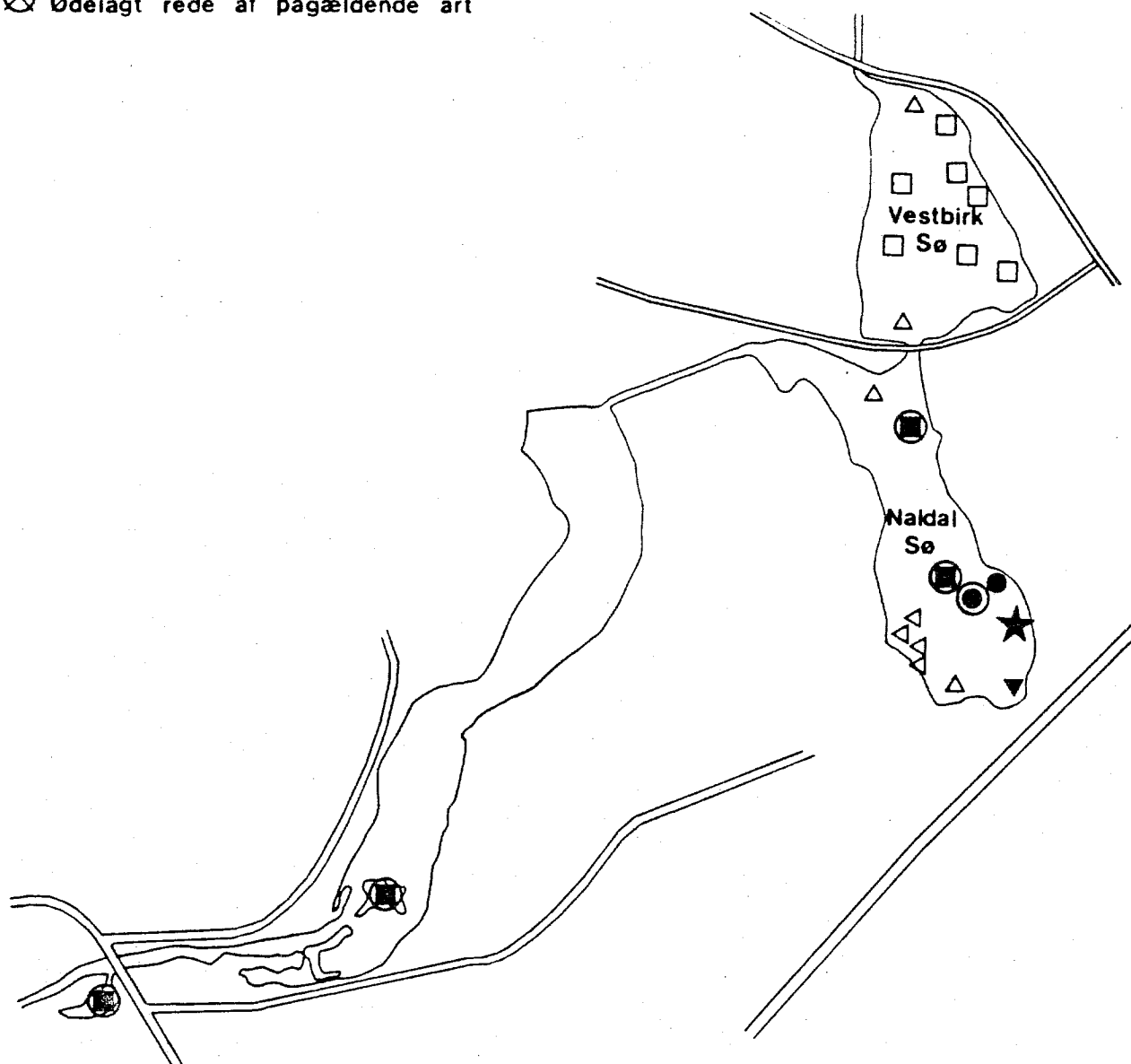

Fig. 2 2/6 1980

Bilag 6.

Indkomne bemærkninger til de i 1979 gennemførte undersøgelser.

6.1.81.

H.E.Stilling,
skoleinspektør,
Gilbjergvej 9,
3250 Gilleleje.

Modtaget

2 JAN. 1981

Vejle amtsskole

Vejle Amtskommune
Forvaltning for teknik og miljø
Damhaven 12
7100 Vejle

Att. Jon Buttenschön

Vedr.: Kanosejladsen på Gudenåen 1979

Som mangeårig "bruger" af Gudenåen som rekreativt område og dermed interesseret i den igangværende debat om ådalens benyttelse som fritidsområde, tillader jeg mig at skrive til Dem med den hensigt at fremføre nogle synspunkter om emnet, som ligger mig stærkt på sinde.

Jeg er klar over min manglende kompetence til at forsøge at påvirke sagen, og finder De min henvendelse anmassende eller ligegyldig, så arkiver den skråt ned til højre/venstre alt efter, hvor Deres papirkurv står.

Deres rapport om kanosejladsen 1979 har jeg først for nylig haft lejlighed til at gennemlæse, og jeg må indledningsvis complimentere Dem for et overskueligt og seriøst arbejde, der kompetent holder sig uden for de ofte meget subjektive indlæg i sagen. Ligeledes må det absolut complimenteres, at der forsat forskes i sagen, hvilket giver håb om en for alle parter fornuftig løsning på de komplicerede problemer.

Såvel i interview-undersøgelsen 79 som i spørgeskema-undersøgelsen 80 udgør min kone og jeg et enkelt skema. Vi har sejlet på åen adskillige gange ene to eller med et par venner, jeg har sejlet med venner, har en enkelt gang holdt kursus for lærere i kanolejrskole og har desuden været leder af lejrskoler, såvidt jeg husker med 16 klasser, (min første tur på Gudenåen var som spejder i 1955).

Vedrørende lejrskole tillader jeg mig at vedlægge et expl. af Kanoferie til Deres orientering. Hæftet er skrevet som turvejledning for folkeskolelærere under titlen Kanolejrskole og uddeles nu af Tørring Kanofart til et bredere publikum jvf. forsiden.

Som det fremgår af ovenstående, er jeg godt kendt langs åen og har i årenes løb truffet mange mennesker på og langs åen. Det har næsten udelukkende været positive oplevelser, nogle i en grad, der har udviklet sig til faste og gode bekendtskaber.

Kommentarer til rapporten:

ad s. 7 Sandhedsværdien af hovedsynspkt. 1 i referatet af møde d. 31.5.1979 : at en begrænsning af sejladsen er en ufravigelig forudsætning for at få acceptable forhold.- er diskutabel.

Selvfølgelig vil en begrænsning til -O- være den totale løsning og kunne man

samtidig stoppe for lystfiskere, amatørbiologer, ornitologer, botanikere, vandrere o.s.v. o.s.v., så vil den fuldendte idyl være opnået, ihvertfald for de lodsejere, der klager over, at deres private ejendom bliver forstyrret.

Helt subjektivt og nok på et spinkelt grundlag, synes jeg at fornemme, at den stærke kritik væsentligst kommer fra nogle rå tilflyttere ("københavnere"), der mener at have tilkøbt sig eneret til området. Samtaler med "lokale" lodsejere langs åen synes at bekræfte ovenstående.

Selvfølgelig er der i et så stærkt benyttet område, hændelser og følger, der berettiget giver anledning til indgræben, men om en nedsættelse af antallet med en eller anden tilfældig % har en rimelig værdi er vel tvivlsomt, det vil nedsætte problemerne med samme %, men dermed er der ingen løsning.

Værdien af Gudenådalens som rekreativt område er så stor for mange grupper, at problemets løsning nærmere må gå på en brugs måde, der finder en rimelig balance mellem natur og mennesker.

Værdien af kanofart som rekreativ funktion er så væsentlig for mange mennesker, hvoraf en del går igen år efter år (findes der tal for det?), at det må være en ferieform, der berettiger myndighederne til at gribe end over for den private ejendomsret i lighed med loven om fri færdsel langs kysterne og retten til at færdes i private skove.

En regulering af kanofarten (som i rapporten er det væsentlige) må ske på 2 måder :

- a. som anvist i mødereferatet stk. 2
- b. ved en tvungen gennemføring af en jævn fordeling af udlejningskanoer på alle ugens dage.

Vedr.: pkt. a. må det erkendes, at der gives en tilfældig og mangelfuld orientering og ligeledes må det erkendes, at de faciliteter, der findes langs åen på nogle steder er mangelfulde.

Det er nødvendigt at finde mulighed for offentlig styring af både kanoudlejning og campingpladser, da disse på få undtageiser nær udelukkende ser deres aktiviteter som ren forretning.

Vedr.: pkt. b. En fordeling vil ikke blot give mindre trafik på åen, men også give en langt bedre udnyttelse af de tilstedeværende faciliteter. Det må være muligt, ud fra de indhentede informationer at beregne et acceptabelt forhold mellem kanomængde og de nødvendige lejrpladser m.v.

Mængden af kanoer føles i højsæsonen ikke generende, når man er på åen, men ved overbæringssteder og især ved lejrpladserne føles en overbelægning, som iøvrigt medfører, at mange foretrækker "privat" overnatning, hvilket er uacceptabelt m.h.t. forstyrrelse af fugleliv og lodsejere samt giver en øget risiko for tilsvining af naturen

Ad s. 8 i pkt. 3 nævnte 6 hytter på Tørring kommunes campingplads er næppe udtryk for forbedret kapacitet, men nok for øgede indtjeningsmuligheder.

Ad s. 9 Foreligger der andre resultater end de offentliggjorte, og er det muligt et erhverve dem?

Ad s. 10 Den udførte undersøgelse af faunadrift m.v. synes udmærket, men det må indvendes, at den valgte lokalitet nok er karakteristisk for, som det nævnes "den strømelskende gudenåfauna", men den forekommer kun få steder i hovedløbet og er kun fremherskende i åens øvre løb og i sideløbene. Erkendt at tallene endikerer en "slitage", men i så begrænset omfang, at det må være til at leve med, som De også anfører i pkt.6.

Den meget lille fiskebestand er et interressant fænomen, der bestemt fortjener grundig undersøgelse og sammenligning med andre lokaliteter.

Vilholt har indtil for få år siden forurenet meget stærkt især med udslip fra papirproduktionen - sammenhæng ?

Ad s. 11 Pkt. 5 indiker, at slitageproblemet er vanskeligt at bedømme, og det er iøvrigt stærkt afhængigt af den skiftende vandstand i åen. Vandstanden varierer ikke blot fra år til år, men også fra dag til dag afhængigt af tilførslen af overfladevand.

Under et par timers ophold ved Klostermølle ultimo 80 konstaterede jeg, at adskillige ikke opdagde de fremlagte spørgeskemaer. Især enlige par var så optaget af overbæringen at de overså opslaget.

Ad s. 12 Kan det mon sluttes, at de manglende besvarelser fra lodsejere, er udtryk for manglende interesse og dermed ingen gener ?

Ad s. 13 Som kanosejler er det glædeligt at læse stk. 5 og 7. hvilket er i overensstemmelse med egne erfaringer. Langt de fleste lodsejere, jeg har talt med, har været venlige og gæstfrie, og flere udtaler, at de ikke selv har oplevet noget, der er så negativt, at det er værd at tale om, men alle kan fortælle historier om kanosejleres særdeles uheldige opførsel (som andre har oplevet). Nogle af fortællingerne husker jeg som mindst 10 år gamle.

Dårlig opførsel - med vilje eller p.g. af uvidenhed forekommer, det har jeg desværre også været vidne til, og det er kun en ringe trøst, at det er et absolut mindretal, der ikke vil eller ved, hvordan man bør optøre sig.

Jeg bor selv i et belastet fritidsområde - 100 m fra badestrand i Gilleleje og op ad fredet rekreativt område. Mange af de problemer, der er ved Gudenåen, er identiske med vores problemer. En sammenligning falder ud til åens fordel, (men det er måske fordi, jeg er lodsejer her).

Måske er pkt. 6 en fornuftig løsning til beroligelse af vrede lodsejere (og også af hensyn til naturen).

Vedr.: information:

Det foreliggende materiale uddeles meget ustabilt og er oftest af dårlig kvalitet.

Det almindelige kort der udgives af turistforeningen er en god oversigt og ofte det eneste kort kanofarerne benytter, men det er desværre ikke særligt præcist og overskueligt i angivelsen af lejrpladser og rastepladser m.v.. Der savnes også en angivelse af offentlig tilgængelige områder samt fredede områder. Den vedlagte Kanoferie samt et lignende materiale fra "Gudenå Kanoferie" er specielt beregnet for skoler. Et mindre omfangsrigt og tilpasset materiale til "turister" kunne måske forebygge nogle af problemerne, men det koster penge at udgive.

Udover ovenstående har jeg følgende spredte bemærkninger om emnet:

Undersøgelsen inddrager ikke lystfiskere som brugere. De har afgjort en betydning for vegetationsnedtrængning og forstyrrelse af rugende fugle, samt en andel i affald og nedsmudsning.

Jeg er enig i, at området omkring åen er blevet renere i de senere år. Der henkastes langt mindre affald i og langs åen end tidligere (både af fritidsbrugere og lodsejere). Det er vel resultatet af kampagnen "Hold naturen ren" og af bedre almen forståelse af miljøforhold. Men også resultatet af opstilling af affaldssække og af en forbedret standard på lejrpladserne, så de benyttes mere.

Jeg kan bekræfte sammenhængen mellem lejrpladsmuligheder og "privat" overnatning. Det tyder på, at der skal være flere små lejrpladser, hvilket også ville resultere i en bedre spredning på åen. Ulempen ved de mange små pladser er manglende økonomisk mulighed for at drive dem, undtagen for offentlige midler. (F.eks. indrettet som pladsen ved Alling eller Sminge sø).

Skal det offentlige sørge for funktionelle faciliteter må driften evt. finansieres ved kanoudlejeravgift.

Den omtalte nedslidning af brinkerne i skarpe sving kunne forhindres ved på de mest truede steder (som ikke er mange) at opsætte en "fender" lavet af "telefonpæle".

Optællingsmaterialet for perioden før og efter sommerferien inkluderer øjensynligt ikke lejrskoler, der væsentligst er placeret i den sidste uge i maj til anden uge i juni og 3 og 4 uge i august. Såvidt jeg er orienteret deltog op mod 50 klasser i 1980.

Den manglende viden om naturforhold gør, at mange "graver" deres affald ned, så det ikke kan ses, men ikke tænker på, at hunde og især ræve nemt graver et "spadestik" ned. Det blev faktisk pænt gemt, men næste morgen flyder det.

Lejrpladsforholdene i nærheden af Voervadbro er uholdbare. Især når man kommer med en skoleklasse, der ikke bare kan ligge "privat".

Århus amts beslutning om en fredning af ådalen, så alle lejrpladser skal ligge mindst 150 m fra åen er meget ufornuftig, da den medfører en stærk stigning i "private" overnatninger, og lejrpladsernes udstrækning i forhold til åbreddens længde synes også at gøre det til en lidt overdreven foranstaltning.

Det oprindelige udløb af Gudenåen i Mossø er spærret af hegn, er det en offentlig foranstaltning eller en privat lodsejers selvtagt ?

I den fredede del af åens øvre løb hundrede meter efter udspringet ved Tinnethøj skæmmes landskabet af resterne af et svømmebassin med tilhørende artesiskebrønde og opvarmningsbassiner. Det har ingen funktion længere og næppe historisk betydning (bygget lige før krigen). Det burde fjernes.

Gudenåens specielle værdi som rekreativt område for "naturelskere" bør medføre, at der ikke indrettes campingpladser (som f.eks. Bredstenbro), der tiltrækker unge og støjende (drikende) elementer.

Min erfaring er, at folk fjerner sig meget lidt fra deres lejrplads, (de er "fyldt op" med indtryk). Derfor er det enkelt at anlægge pladser, der ikke forstyrrer hverken omgivelser eller naboer.

Jeg vil være meget interesseret i at se en længere varende objektiv undersøgelse af faunaen i og omkring åen. Jeg synes selv at have iagttaget et tiltagende liv langs/på åen, begrundet med flere isfugle (undtagen sidste år, hvor vejret var for dårligt) - øget antal lille lappedykker- bjergvipstjert - høge - oddere m.v.. Måske er det udtryk for forbedret iagttagelsesevne og bedre lokalkendskab, men jeg tror det ikke. Iøvrigt er det nemt at iagttage, hvordan fugle og pattedyr gemmer sig og er passive, mens kanoer passerer, hvilket medfører, at ukyndige ikke ser ret meget.

Såfremt der er sket en forøgelse af faunaen, ændre det en hel del på diskussionen om kanofartens indflydelse.

I den forbindelse er det vigtigt at huske på, at de undersøgende fagbiologer er "sarte" og tilhører gruppen, der helst vil have naturen for sig selv. Hvis især fagornitologer fik deres cilje, blev de fleste af os henvist til menneskereservater med udsigtstårne og langtrækkende kikkerter, hvormed vi kunne være tilskuere til den "ægte natur". Derfor må man tage deres resultater til overvejelse og finde en rimelig balance, der dels beskytter naturen, og dels giver mennesket plads til at være der.

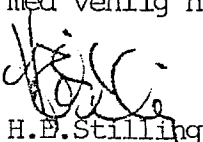
Klostermølle området er vel et eksempel på afspærring, der næppe står i relation til den videnskabelige værdi. Man glædede sig, da det blev offentlig ejendom - men ak !

Ovenstående er ikke udtryk for "rønnebærrene, der er sure", jeg er uddannet biologilærer og aktiv amatørornitolog, og har som sådan lejlighed til at komme i fredede områder.

Vi er en del af naturen, og vi skal leve i den og bruge den - blot ikke misbruge den.

Må jeg til slut tillade mig at spørge, om det er muligt at få tilsendt resultaterne af den pågående undersøgelse, når de udkommer.

På forhånd tak - og tak
for tålmodig læsning
med venlig hilsen

H.P. Stilling

Vejle Amtskommune
Forvaltningen for teknik og miljø
Damhaven 12
7100 Vejle

Modtaget
30 DEC. 1980
Vejle amtsråd

Vedr.: Kanosejladsen på Gudenåen, Tørring til Mossø.

Vejle Amtskommunes rapport "Kanosejladsen på Gudenåen 1979" er siden den i begyndelsen af 1980 blev fremsendt til Gudenåsamslutningens foreninger blevet diskuteret og kommenteret i disse lokale foreninger. På "Tørring-Mossø-Gudenåsamslutningens" ordinære generalforsamling den 10 december 1980 fremførte foreningernes bestyrelser deres medlemmers mening om rapportens resultater og konklusioner.

Samslutningens medlemmer har især hæftet sig ved følgende: I Frank Jensens rapport vedrørende faunadrift m.v. anføres følgende vedrørende stalling- og ørredbestanden på en lokalitet 1,5 km nedstrøms Vilholt Mølle:

"I betragtning af, at vandkvaliteten er forbedret i de seneste år, sammen med miljømæssigt mere hensynsfuld vandløbsvedligeholdelse, udmærkede gydefaciliteter, udmærkede opvækstforhold, rigelig tilgængelig fødemængde, velegnede skjulesteder etc. burde bestanden af stalling være stabil eller stigende. I stedet ses en bestand, der er gået overordentlig kraftigt tilbage. Da der samtidig med tilbagegangen er sket en stigning i sejladsniveauet, og da dette så vidt vides er den eneste faktor, som er ændret i negativ retning, er det derfor overvejende sandsynligt, at årsagen til stallingbestandens overordentlig kraftige tilbagegang skyldes sejladsens indflydelse."

Undersøgelsen har således bekræftet sportsfiskernes påstand om en særdeles kraftig tilbagegang i fiskebestanden på den pågældende lokalitet. Da der desuden fra samtlige sportsfi-

skerforeninger langs Gudenåen fra Tørring til Mossø gennem de sidste 4 - 5 år er meldt om en stadig nedgang i antal fangede fisk, må det være nærliggende at konkludere, at der på denne vandløbsstrækning som helhed er sket en reduktion i fiskebestanden.

Frank Jensen har i sit forslag til videre undersøgelser foreslået, at det vil være relevant at undersøge, hvorvidt kano-sejladsens negative indvirkning på stallingbestanden sker i gydetiden."

Det har altid været sammenslutningens medlemmers mening, at den kanosejlads, der finder sted i perioden før juni måned, er katastrofal for henholdsvis stallingæg, der indtil midt i maj endnu ligger i gruset på gydebankerne og herefter for den spæde yngel, der i de følgende uger lever i det lavvandede klækningsområde. Da gydebankerne, der næsten alle ligger i hovedløbet, kun er dækket af 5 - 30 cm vand, vil kanoerne gennemskure disse banker, hvorved store mængder af æggene går til grunde, og den nyklækkede yngel vil fortrænges til områder, hvor mortalitetsprocenten er stor for fisk i denne størrelse. At påsejling af gydebankerne er uundgåelig fremgår også af rapportens side 11, hvor det nævnes, at bunden stedvis udsættes for slitage "i grundt og stærkt strømmende vandløbsafsnit". Disse vandløbsafsnit vil næsten overalt være identiske med gydestrækninger.

Sammenslutningen finder det - under henvisning til ovenstående - derfor chokerende, at der i "Sammenfatning om sæson 1979" kan konkluderes, at der ikke synes at være grundlag for at gribe regulerende ind over for sejladsen! Og når der i sammenfatningens sidste afsnit anføres følgende: "Situasjonen synes således ikke længere akut og indbyder til at se tiden an og følge udviklingen over en længere periode, og herunder virkningerne af de igangsatte forbedrende foranstaltninger og samtidig søge disse udbygget med nye", ser det ud, som om man totalt vil ignorere de rekreative fiskerierinteresser, der er knyttet til åen, idet "de igangsatte, forbedrende foranstaltninger" primært tilgodeser kanofarerne og ikke sportsfiskerne, jævnfør sammenfatningens 4' afsnit ("forbedringer af faciliteter for de sejlende"). Sammenfat-

ningen berører overhovedet ikke det rekreative fiskeri's pro-⁶⁶blemer: nedgangen i fiskebestanden og de meget dårlige muligheder for at udøve fiskeri i den normale fiskesæson.

Sammenslutningen vil derfor tillade sig at fremføre sine synspunkter vedrørende en begrænsning i kanosejladsen på Gudenåen fra Tørring til Mossø:

- 1) Maksimalt 350 kanoer på åen pr. uge.
- 2) Kun sejladse mellem kl. 6 og kl. 17.
- 3) Strækninger med gydepladser må ikke besejles.

ad 1): Dette antal svarer til forholdene omkring 1973-75, hvor fiskebestanden var væsentlig større end i dag.

ad 2): Da fiskeri er næsten umuligt i dagtimerne på grund af kanofarten, bør der reserveres tid til denne aktivitet om aftenen, ligesom der bør kunne skabes ro ved åen i en passende lang periode.

ad 3): Sejladsen vil i foråret være meget katastrofal for stallingæg og -yngel som tidligere nævnt, men herudover sker der ved den vedvarende påsejling af gydebankerne en udnivellering af disse og en materialetransport, der kan resultere i en ødelæggelse af gydepladserne, også til skade for ørredbestanden. Gydestrækningerne må derfor friholdes for sejladse, hvilket medfører, at der må anvises sti eller vej, ad hvilken kanoerne kan transporteres til det nedenfor liggende åparti. De potentielle gydepladser må udpeges med biologassistance, eventuelt med assistance fra sportsfiskerforeningernes medlemmer.

Det er sammenslutningens håb, at man i Amtsrådet og i forvaltningen for teknik og miljø vil tilstræbe, at der træffes foranstaltninger, der både kan sikre, at der opretholdes en mulighed for kanosejladse, samtidig med at den målsætning, der fremgår af amtets recipientkvalitetsplan - Fiskevand - kan opfyldes. Efter sammenslutningens mening kan dette kun ske ved iagttagelse af ovenstående retningslinier.

Gudenåens recipientkvalitet er via den amtskommunale planlægning og ved primærkommunernes udbygning af renseanlæg blevet forbedret så meget i de senere år, at den må betegnes som sær-

deles tilfredsstillende. Da der desuden ved Tange-trappens 67.
bygning og med udsigten til bygning af endnu flere trapper
- detailprojekt for en trappe ved Kloster Mølle foreligger -
også på anden vis ydes bidrag til at Gudenåen igen kan blive
et attraktivt fiskevand til glæde for såvel det rekreative
som for det erhvervsmæssige fiskeri, bør kanoproblemet finde
en løsning, der kan sikre, at store investeringer ikke er
foretaget forgæves.

P.b.v.

Niels Risak

Niels Risak
Hølyumvej 47, Holtum
7100 Vejle
851535

Niels Lonnebjerg

Niels Lonnebjerg
Askevej 23
8700 Horsens
626755

